

SİGORTA TAHKİMİNDE YARGILAMANIN İŞLEYİŞİ VE DELİLLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME^(*)

Dr. Öğr. Üyesi **Süleyman Burak GÜNDOĞDU^(**)**

Öz

Sigorta tahkimi müessesesi, Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinde düzenlenmiştir. Sigortacılık Kanununun 30. maddesi uyarınca, sigorta ettirenler ya da sigorta sözleşmelerinden menfaat sağlayanlar ile riski üstlenmiş bulunan taraflar arasındaki sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların yanı sıra güvence hesabından yararlanacak kişilerle güvence hesabı arasındaki uyuşmazlıkların çözülmesini sağlamak amacıyla Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuştur (SK. m. 30/1). Sigortacılık Kanunu ile öngörülen düzenleme sayesinde bireyler, devlet mahkemelerine başvurmaksızın, adli yargıya nazaran çok daha kısa sürede uyuşmazlıklarını basit ve ucuz bir usûl çerçevesinde çözüme imkânına kavuşmuştur. Söz konusu tahkim sistemine ilişkin usûl ve esasların belirlenmesine yönelik olarak 17.08.2007 tarihli ve 26616 sayılı Resmi Gazete'de Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu düzenlemelerde öngörülen esaslar dahilinde yürütülen sigorta tahkimi bir yargılama niteliği taşır. Bu kapsamda gerçekleştirilen yargılamada Sigortacılık Kanunu m. 30/15'te hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar vereceğine ilişkin bir düzenleme öngörülmektedir. Uygulamada bu hüküm, birçok soruna sebebiyet verecek şekilde yorumlanabilmektedir. Bazı sigorta hakemleri hükmü gerekçe göstererek salt dosya üzerinden bir inceleme yapmakta, duruşma açmaktan, tanık dinlemekten ve keşif yapmaktan imtina etmektedir. Bu durum, öğretide görüş ayrılıklarına sebebiyet vermekte, Bölge Adliye Mahkemeleri ve Yargıtay uygulamaları arasında farklılıklara yol açmaktadır. Sigortacılık Kanununda yer alan atıf hükmü (SK m. 30/23) çerçevesinde bu Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümleri kıyasen uygulanabilir ve birçok sorun bu şekilde çözülebilir. Çalışmamızda sigorta tahkiminin niteliği ve usulü; süre sınırı, başvuru koşulları, hakemlerin seçimi ve atanması, yargılamanın işleyişi, ön inceleme ve tahkikat safhaları, deliller ve sigorta tahkiminde öngörülen kanun yolları konuları üzerinde durularak incelenecektir. Bu inceleme kapsamında, uygulamada karşılaşılan sorunlar ve hakem kararları ile yargı kararları arasındaki çelişkiler tespit edilerek, çözüm önerisi sunulması suretiyle uygulamaya ve öğretiye katkı yapılması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Tahkim, Sigorta Hukuku, Sigorta Tahkim Komisyonu, Usûl, Delil.

^(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 10.08.2024 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 12.05.2025
DOI No: 10.54704/akdhfd.1531349

^(**) Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı / Ankara, Türkiye
E-posta: sbgundogdu@aybu.edu.tr
Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-3721-338X>

AN EVALUATION ON THE PROCEDURE AND EVIDENCE IN INSURANCE ARBITRATION

Abstract

The insurance arbitration in Turkey is regulated in Article 30 of the Insurance Act, numbered 5684. In accordance with Article 30 of the Insurance Act, the Insurance Arbitration Commission was established to resolve disputes arising out of or in connection with insurance contracts. As a result of institutional arbitration, introduced by the Insurance Act, parties to insurance disputes have the means to resolve their disputes within a simple and cost-effective procedure in a comparatively shorter timeframe and without resorting to state courts. The Regulation on Arbitration in Insurance was published in the Official Gazette dated August 17, 2007, No. 26616, to establish the procedures and principles related to the aforementioned institutional arbitration. The insurance arbitration proceedings carried out under the principles stipulated in the aforementioned regulations possess a judicial character and thus constitute legal proceedings. In the context of the proceedings conducted, Article 30/15 of the Insurance Act stipulates that arbitrators are to render awards based solely on the documents provided to them. In practice, this provision is interpreted in ways that lead to various issues. As a result, some insurance arbitrators, citing this provision, limit their examination strictly to the case file and refrain from holding hearings, hearing witnesses, or conducting inspections. This approach not only causes academic discussion but also leads to conflict between the decisions of the Regional Courts of Appeal and the Court of Cassation on the aforementioned matter. Nevertheless, we argue within the framework of the reference provision in the Insurance Act (Article 30/23), on matters not explicitly covered by the Insurance Act, the relevant provisions of the Code of Civil Procedure may be applied by analogy, thereby resolving many issues. The study examines the nature and procedure of insurance arbitration by focusing on the time limit, admissibility criteria, the selection and appointment of arbitrators, the conduct of proceedings, preliminary examination, and investigation stages, in connection with issues related to evidence and the means of appeal. Consequently, our study aims to contribute to both practice and doctrine by identifying problems encountered in practice and conflicting awards of arbitrators and conflicting decisions judicial courts, as well as by proposing solutions.

Keywords

Arbitration, Insurance Law, Insurance Arbitration Commission, Procedure, Evidence.

Extended Abstract

The insurance arbitration in Turkey is regulated in Article 30 of the Insurance Act. Applications to the Commission mostly consist of disputes of low financial value. As a result of institutional arbitration, introduced by the Insurance Act, parties to insurance disputes have the means to resolve their disputes within a simple and cost-effective procedure in a comparatively shorter timeframe and without resorting to state courts. The organization that is a member of the commission must accept the arbitration proceedings. However, the other party's right to appeal to judicial is still protected. Insurance arbitration proceedings are mandatory for one of parties on the other hand it is optional for the other party. The right to apply to the commission belongs only to the person who has a dispute with the insurance company. The insurance company only has the right to apply to the jurisdiction. It is not possible to apply for insurance arbitration in scope of this regulations by insurance company.

There are insurance arbitrators who are experts in their profession in insurance arbitration and these arbitrators have to make a decision within four months from the date of their appointment. The maximum period of four months may be extended by agreement of the parties. The arbitration agreement between the parties terminates after the expiration of the period. Thus, the courts take over the duty of resolve disputes.

The case file first examine by the rapporteurs after the application to the commission. Rapporteur can make a procedural evaluation during the arbitration process. The other issues are evaluated by the arbitrators. The rapporteur prepare a report after the pre examination and submits this report to the Commission. After the reporting submits the process of selecting arbitrators begins. The arbitrator or arbitration committee appointed to the case by the Commission is immediately notified to the parties.

In terms of examination procedure the framework of the reference provision in the Insurance Act (Article 30/23), on matters not explicitly covered by the Insurance Act, the relevant provisions of the Code of Civil Procedure may be applied by analogy. The parties have equal rights during the arbitration process and authorities should pay attention to the parties' right to be heard.

In the context of the proceedings conducted, Article 30/15 of the Insurance Act stipulates that arbitrators are to render awards based solely on the documents provided to them. In practice, this provision is interpreted in ways that lead to various issues. As a result, some insurance arbitrators, citing this provision, limit their examination strictly to the case file and refrain from holding hearings, hearing witnesses, or conducting inspections. This approach not only causes academic discussion but also leads to conflict between the decisions of the Regional Courts of Appeal and the Court of Cassation on the aforementioned matter. In our opinion, the legislator here essentially pointed out that the evidence should be brought by the parties.

In this way, it was aimed to prevent the Arbitrators from having to collect evidence within the limited time given to them. This regulation should not be interpreted as meaning that a holding hearing cannot be held in insurance arbitration. The Insurance Law refers to the Code of Civil Procedure on matters for which there is no provision. Therefore, it can be stated that a holding hearing can generally be held in insurance arbitration. Otherwise, incorrect interpretation of the provision may not lead to a fair trial. With the reference made by the Insurance Law to the Code of Civil Procedure, a holding hearing can be held in insurance arbitration, conducting inspections can be made and, in our opinion, witnesses can also be heard. As a matter of fact, the Supreme Court also decided that these procedures could be carried out.

Rules of documentary evidence is also regard in insurance arbitration. Mostly, application in insurance arbitration are more likely tort. Therefore, most of the time, the application of the rule of documentary evidence is not used. If only the subject of the dispute is suitable for proof with a document, the parties may rely on the document. In this case, proof of the invalidity of the document will be evidenced by another document. In matters where proof is required, witnesses may be heard upon the other party's explicit consent.

Expert reports are the other evidence mostly used in insurance arbitration. In cases where an expert report must be used during the arbitration proceedings, not relying on the evidence is the subject of high judicial decisions.

The decision made by the arbitrators accepted as the enforceable documents. the dispute between the parties is resolved by a binding decision by impartial arbitrators. In addition, the activity carried out may be review by judicial bodies.

GİRİŞ

Özel hukuktan kaynaklanan ve tarafların üzerlerinde serbestçe tasarruf edebildikleri uyuşmazlıkların taraf iradeleri çerçevesinde devlet mahkemelerine başvurulması yerine hakemler vasıtasıyla bağlayıcı şekilde çözülmesini ifade eden müesseseye tahkim adı verilmektedir¹. Tahkim, niteliği itibarıyla bir yargı faaliyeti olarak kabul edilmektedir. Zira burada taraflar arasındaki uyuşmazlık, taraf-sız hakemlerce bağlayıcı bir kararla çözülmekte ve yürütülen faaliyet, nihayetinde yargı organlarınca denetlenabilmektedir. Hakemlerce verilen söz konusu karar

¹ İlhan Postacıoğlu, *Medenî Usul Hukuku Dersleri*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası Vârisleri Koll. Şti., 1975), 783; Necip Bilge ve Ergun Önen, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri*, (Ankara: Sevinç Matbaası, 1978), 744; Saim Üstündağ, *Medenî Yargılama Hukuku*, (İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000), 933-934; Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medenî Usûl Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 735; Işıl Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 24, S. 2, (2007), 239; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, *Medenî Usûl Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık: 2024), 614; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medenî Usûl Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 801; Yavuz Alangoya, M. Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, (İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011), 595.

kesin hüküm teşkil etmekte ve tıpkı devlet mahkemelerince verilmiş bir karar gibi icra edilebilmektedir². Tahkim yargılaması zaman içerisinde gelişme göstermiş ve ihtiyarî ve zorunlu tahkim müesseseleri şeklinde uygulamada önemli bir yer bulmuştur. Esas itibarıyla dünyada alternatif bir imkân olarak ombudsmanlık müessesesinin bulunduğu sigortacılık alanında da tahkim uygulamaları gündeme gelmiştir. Uyuşmazlıkların çözümünde farklı yolların yaygınlaşması neticesinde ülkemizde³ de sigorta tahkimi müessesesi, Sigortacılık Kanunu'nun⁴ (SK.) 30. maddesinde düzenleme altına alınmıştır⁵. Bunun yanında söz konusu tahkim sistemine ilişkin usûl ve esasların belirlenmesine yönelik olarak 17.08.2007 tarihli ve 26616 sayılı Resmi Gazetede Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmelik (STİY.) yayımlanmıştır. Tüm bu düzenlemeler ile karşılaştırmalı hukukta var olan ombudsmanlık sistemlerine benzer bir müessese meydana getirilmiştir⁶.

Sigortacılık Kanununun 30. maddesi uyarınca, sigorta ettirenler ya da sigorta sözleşmelerinden menfaat sağlayanlar ile riski üstlenmiş bulunan tarafların aralarındaki sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözülmesini sağlamak amacıyla Sigorta Tahkim Komisyonu kurulmuştur. Bunun yanı sıra güvence hesabından yararlanacak kişilerle güvence hesabı arasındaki uyuşmazlıklar⁷ için de Komisyona başvuru yapılabilmektedir (SK. m. 30/1). Taraflar, adli yargıya müracaat etmek yerine uyuşmazlıklarının bu Komisyon tarafından belirlenen sigorta hakemleri aracılığıyla çözülmesini sağlayabilmektedir⁸. Bu şekilde ayrı bir tahkim sistemi öngörülmesinin uygulamada büyük bir önemi haizdir. Her

² Necmeddin, M., Berkin, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, (İstanbul: Hamle Matbaası, 1969), 230; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medenî Usul Hukuku*, 735; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medenî Usul Hukuku*, 614; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, 596-597; Tahkimin bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu yönündeki görüş için bkz. Fatma Tülay Parlak, *Sigorta Tahkim Yargılaması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 33.

³ Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 727.

⁴ Bkz. 14.07.2007 tarihli ve 26552 sayılı Resmi Gazete.

⁵ Söz konusu madde kanun yapma tekniğine pek de uygun olmayan bir şekilde oldukça uzun ve ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Müessesenin sistematik olarak daha düzenli şekilde birden fazla maddede kaleme alınması daha sağlıklı olurdu (Nesibe Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü", *Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan* 1, (2010), 1344.

⁶ Tuğçe Nimet Yaşar, "Sigorta Hukukunda Tahkim", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9, S. 36, (2018), 212; Oya Çakan, *Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 90.

⁷ Güvence hesabı, Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği nezdinde kurulmuştur. SK m. 14 uyarınca örneğin; sigortalının tespit edilemediği hallerde kişiye gelen bedensel zararlar, rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli teminat tutarı dâhilinde sigorta yaptırmamış bulunanların sebep olduğu bedensel zararlar, sigorta şirketinin mali durumundan kaynaklı sürekli olarak tüm branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflas etmesi durumunda yükümlü olduğu maddi ve bedensel zararlar için yahut da çalışan veya gasp edilen bir aracın karıştığı kazada Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı durumlarda kişiye gelen bedensel zararlar için güvence hesabına karşı başvuru yapılabilmektedir.

⁸ Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 113.

şeyden önce ülkemizde sayı itibarıyla önemli bir yer tutan sigorta uyuşmazlıklarının çözümüne yönelik salt bu alana özgü ihtisas mahkemeleri bulunmamaktadır⁹. Sigorta sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklar adli yargı alanında ticarî uyuşmazlık ya da tarafları ve niteliği itibarıyla tüketici hukukundan kaynaklı bir uyuşmazlık olarak karşımıza çıkmakta ve öncesinde dava şartı arabuluculuk yolu tüketilmek kaydıyla Asliye Ticaret Mahkemeleri yanında Tüketici Mahkemelelerinde görülebilmektedir¹⁰. Adli yargının iş yükü göz önüne alındığında sigorta ettirenler açısından uzun süre bekleme mecburiyetinin oluşması, zararın telafisini geciktirme yanında taraflarca beklenen faydayı en aza indirmektedir. Bu durum ise sigortacılık sistemine olan güveni sarsabilecek niteliktedir¹¹. Sigortacılık alanındaki düzenlemelerin, özellikle sigorta şirketlerinden hak talep edenlere hızlı ve adil bir çözüm sunulabilmesi açısından büyük bir önemi haizdir¹². Sigortacılık Kanunu ile öngörülen düzenleme sayesinde bireyler, devlet mahkemelerine başvurmaksızın, adli yargıya nazaran çok daha kısa sürede uyuşmazlıklarını basit ve ucuz bir usul çerçevesinde çözüme imkânı elde etmektedir¹³.

Çalışmamızda sigorta hukukundan kaynaklı bazı hakların adli yargıya kıyasla çok daha hızlı elde edilmesine vesile olan sigorta tahkiminin niteliği üzerinde durularak yargılama safhalarına genel olarak değinildikten sonra sigorta tahkiminde duruşma yapılması ve tahkimat konuları ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu kapsamda çalışmada, esas itibarıyla sigorta tahkiminde hakemlerin sadece kendilerine verilen evraklar üzerinden karar verme zorunluluğunun tahkimat safhasına etkileri, duruşma yapılıp yapılamayacağına ilişkin tartışmalar, başta tanık ve keşif olmak üzere deliller konusundaki hakem kararları, itiraz hakem kararları, Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay uygulamaları arasındaki farklılıklara dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

⁹ Serdar Kale ve Müjgan Tunç Yücel, "Sigortacılık Kanununda Tahkim", *Haluk Konuralp Anısına Armağan*, C. 1, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2009), 462; Tuğba Semerci Vuraloğlu, "5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nda Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, S. 2 (2016), 270; Cansu Korkmaz, "Sigorta Tahkimine İlişkin Anayasa Mahkemesi'nin 01.03.2023 Tarihli ve 2019/20425 Sayılı Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi", 3. *Uluslararası Necmeddin Erbakan Hukuk Kongresi, Tam Metin Bildiri Kitabı*, (Konya: Neu Press, 2023), 458.

¹⁰ Mehmet Tuğberk Dekak, *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 62.

¹¹ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 462; Dekak, *Yargılama Usulü*, 61; Dursun Saat, "Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, S. 3, (2016), 2460.

¹² Ecehan Yeşilova Aras ve Bilgehan Yeşilova, "Sigortacılık Tahkimi-Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu M. 30)", *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8, S. Özel, (2013), 367-368; Habib Yıldız, "Sigorta Tahkim Komisyonu'nun Örgütsel Yapısı ve İşleyişi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 18, S. 1, (2022), 70; Hatice Kübra Turgut, "Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Yoluyla Çözümü", *Mersin Barosu Dergisi*, S. 50, (2023), 107.

¹³ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 461-462; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 113; Yaşar, "Tahkim", 213-214; Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1343; Ececan Çorbacıoğlu Aydoğmuş, "Sigorta Tahkim Komisyonu Kararlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları", *Terazi Hukuk Dergisi* 18, S. 204, (2023), 10.

I. SİGORTA TAHKİMİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

Bireyler, sahip oldukları değerler için hayatın olağan akışı içerisinde karşılaşabilecekleri beklenmedik olaylara karşı korunma ihtiyacı duymakta ve bu nedenle söz konusu değerleri sigortalatma yolunu tercih etmektedir¹⁴. Bununla birlikte zararın meydana geldiği ihtimalde uygulamada sigorta şirketlerinin hak sahiplerine önerdikleri oldukça düşük tazminatlar, kişileri çoğu zaman adli yargı mercilerine başvurmak zorunda bırakabilmektedir. Sigorta tahkimi, söz konusu tazminatlar başta olmak üzere sigorta hukukundan kaynaklı alacaklara çok daha hızlı kavuşma imkânı sağlayan ve mağduriyetleri önemli ölçüde azaltan bir müessese olma özelliği göstermektedir¹⁵. Bununla birlikte ülkemiz uygulaması bakımından ilgili müessesenin hukukî niteliği hususunda tartışmalar mevcut olup bu konuda farklı görüşler ileri sürülmektedir. Bilindiği üzere tahkim, kendi içerisinde ihtiyarî ve zorunlu olarak ikiye ayrılmaktadır. Uyuşmazlığın çözümü için tahkime başvuru tarafların iradesine bırakılmışsa ihtiyarî tahkimden söz edilirken, çözüm için tahkime başvurulmasının mecburi olması durumunda ise zorunlu tahkim gündeme gelmektedir¹⁶.

Öğretideki bir görüşe göre¹⁷ sigorta tahkimi, zorunlu sigortalar haricinde zorunlu bir tahkim niteliğinde değildir ve bütüncül olarak ihtiyarî tahkim içerisinde değerlendirilmelidir. Zira sigorta kuruluşlarının tahkim sistemine kaydı onların isteğine bırakılmıştır. Sisteme katılım sağlanması hâlinde, ilgili sigorta sözleşmesinde herhangi bir kayıt yer almasa dahi sigortacılık yapan kuruluşla bir uyuşmazlığa düşen kişi tahkime başvurabilmektedir¹⁸. Bununla birlikte başvuru açısından bakıldığında onlar için adli yargı yolu açıktır. Diğer bir deyişle istedikleri takdirde bireyler sigorta tahkime başvurmak zorunda olmaksızın mahkemeler nezdinde hak arayabilmektedir¹⁹.

Diğer bir görüşe göre²⁰ sigorta tahkimin yapısı karma niteliklidir. Zira sigorta kuruluşunun söz konusu sisteme üye olması zorunlu değildir. Bununla birlikte üye

¹⁴ Halil Alperen Işık, *Denizcilik Sigortalarına Uygulanacak Hukuk*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 27.

¹⁵ Dekak, *Yargılama Usulü*, 61.

¹⁶ Erol Ulusoy, "Finans Hukukunda Tahkim", *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu "Tahkim"*, 14 Şubat 2009 (İstanbul: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu-Marmara Hukuk Fakültesi, 2009), 239.

¹⁷ Işıl Ulaş, *Sigortacılıkta Tahkim Hukuku, Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler ve Uygulamalar*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2022), 5; bu yönde ayrıca bkz. Korkmaz, "Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi", 458.

¹⁸ Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 5; Gizem Sarıbaş, "Sigortacılıkta Tahkim", *Terazi Hukuk Dergisi* 16, S. 179 (2021), 1356.

¹⁹ Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 5; Sigorta tahkimin kendine özgü nitelikleri olan bir ihtiyarî tahkim olduğu görüşü yönünde bkz. Bahadır Köksal, "Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 166, (2023), 131.

²⁰ Mehmet Özdamar, "Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17, S. 2, (2013), 840; Saat, "Tahkim Komisyonunun Rolü", 2462; Ayşegül Polat, "Asimetrik Tahkim Sözleşmelerinin Geçerliliği", *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, S. 1 (2019), 54.

olduktan sonra sigorta kuruluşu tarafından aleyhe başvurulara karşı koyulamamaktadır. Tüm bu özellikler sistemin karma nitelikte olduğunun bir göstergesidir²¹.

Bizim de katıldığımız görüşe göre ise sigorta tahkimi “*nispî zorunlu tahkim*” niteliğini haizdir²². Uyuşmazlığın çözülmesi bağlamında tahkime başvurunun bir taraf için ihtiyarî iken diğer taraf açısından bunun kabulü zorunlu ise “*nispî zorunlu tahkim*” kavramından bahsedilebilir²³. Burada, Komisyona üye olmak istediğini bildirmiş olan sigorta kuruluşu kendisinin taraf olabileceği uyuşmazlıklarda tahkim yargılamasını öncesinde kabul etmektedir. Bu bağlamda kuruluş ile arasında uyuşmazlık bulunan sigorta ettiren ve/veya sigorta sözleşmesinden menfaat elde etmekte olan kişi, dilerse sigorta tahkimine başvurabilir. Komisyona üye olan kuruluşun, uyuşmazlığa yönelik olarak, tahkim usûlüne karşı koyabilmesi mümkün değildir. Bununla birlikte diğer taraf açısından adli yargıya başvuru hakkı saklıdır. Sigorta tahkim yargılamasının taraflardan birisi için zorunlu iken diğeri açısından ihtiyarî nitelikte bulunması söz konusu müesseseyi “*nispî zorunlu tahkim*” hâline getirmektedir²⁴. Kanaatimizce bu konuda bir değerlendirme yapılırken bazı görüşlerde ifade edildiği gibi salt sigorta kuruluşunun sisteme üyeliğinin ihtiyarî olmasından hareket edilmemelidir. Zira zorunlu sigortalardan kaynaklı uyuşmazlıklar açısından ilgili kuruluşun sisteme üye olup olmamasından bağımsız şekilde hak sahibi kişiler, ihtiyarî olarak sigorta tahkimine başvuru yapabilmektedir (SK. m. 30/1). Bu çerçevede zorunlu bir sigorta söz konusu ise tahkime başvuru yapıldığı anda, karşı tarafın sisteme üye olsa da olmasa da buna karşı koyamaması, nispî zorunlu tahkim görüşünü destekleyen bir unsur olarak ele alınmalıdır.

II. SİGORTA TAHKİMİNDE TARAFLAR

Sigorta tahkimine başvurabilmek için uyuşmazlığın, sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmesinden menfaat sağlayanlar ile riski üstlenmiş olanlar arasında sigorta sözleşmesinden kaynaklanmış olması veya güvence hesabıyla güvence hesabından faydalanacak kişiler arasında doğması gerekir²⁵. Sözleşme yapma yetkisini haiz olsa dahi acenteler riski üstlenen taraf olarak kabul edilemeyeceği için onların faaliyetine ilişkin olarak sigorta tahkimine başvurulamaz²⁶. Bu konuda öngörülen başvuru koşullarından birisi güvence hesabına ilişkin özel durumlar haricinde esas itibarıyla uyuşmazlığın bir özel sigorta sözleşmesinden kaynaklanması gereğidir²⁷. Bunun yanı sıra kural olarak uyuşmazlığın tarafını oluşturan

²¹ Özdamar, “Tahkim Sistemi”, 840; Saat, “Tahkim Komisyonun Rolü”, 2462.

²² Ulusoy, “Finans Hukuku”, 240; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 114.

²³ Ulusoy, “Finans Hukuku”, 240.

²⁴ Ulusoy, “Finans Hukuku”, 240; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 113-114.

²⁵ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 114; Saat, “Tahkim Komisyonun Rolü”, 2462.

²⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 115.

²⁷ Şaban Kayıhan ve Atakan Adem Selanik, *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024), 97.

sigorta şirketi de tahkim sistemine üye olmalıdır²⁸. Sigorta Tahkim Komisyonuna üye bir kuruluşla arasında sigorta uyuşmazlığı bulunan kişi, uyuşmazlığa konu sözleşmede özel bir düzenleme bulunmasa dahi tahkimden yararlanabilir (SK. m. 30/1). İlgili düzenlemede Komisyona başvuru hakkı sadece sigorta kuruluşu ile uyuşmazlığa düşen kişiye tanınmaktadır. Sigorta kuruluşunun ise sadece mahkemelere başvuru hakkı olup söz konusu düzenlemeler çerçevesinde tahkim yolunu işletme şansı bulunmamaktadır²⁹.

Taraflar konusunda değinilmesi gereken önemli bir mesele iradi taraf değişikliğidir. Zira sigorta tahkiminde bazı dosyalarda, zarar görmüş olan üçüncü kişilerin kaza tarihinde yürürlükte bulunan trafik sigortasının tespitinde aracın mülkiyetindeki değişiklikler gibi sebeplerle hataya düştükleri ve bu nedenle yanlış sigorta şirketi aleyhine başvuru yaptıkları görülebilmektedir³⁰. Bunun yanı sıra kaza tarihi itibarıyla geçerli bir trafik poliçesi olmadığı için Güvence Hesabı aleyhine yapılması gereken başvurunun hata sonucu bir sigorta şirketi taraf gösterilmek suretiyle yapılması gibi durumlarla karşılaşılabilir³¹. Bu noktada öğretide bizim de katıldığımız görüş çerçevesinde³² söz konusu ihtimallerde Sigortacılık Kanununda yer alan atıf hükmü (SK m. 30/23) çerçevesinde bu Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerinin kıyasen uygulanması gündeme gelebilir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 124. maddesinde öngörülen koşulların varlığı durumunda, başvuru talebi üzerine dava dilekçesi ve eklerinin ilgili sigorta kuruluşuna ya da Güvence Hesabına tebliği sağlanmalıdır. Komisyon nezdindeki başvurudan önce ilgili tarafa başvurulması gerekliliğine yönelik özel dava şartındaki süre içinde tarafın beyanda bulunması beklenmelidir. Adı geçen tarafın ilgilinin taleplerini kabulü hâlinde dava şartı niteliğindeki başvurunun kabul edilerek, dava hakkında karar verilmesine yer olmadığı yönünde karar verilebilir. Başvurunun şirket tarafından kabul edilmemesi durumunda ise Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 124. maddesi kıyasen uygulanmak suretiyle davanın esası hakkında değerlendirme yapılabilir.

Taraflar konusunda ele alınması gereken diğer bir mevzuu ise ferî müdahale kurumudur. Bu konuda yürürlükten kaldırılan Mülga Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ m. 7/1-d hükmü önem arz etmektedir. İlgili düzenlemede, sigorta tahkiminde görülen bir davanın üçüncü kişilere ihbar olunabileceği ve üçüncü kişilerin de müdahil olabilecekleri ifade edilmişti. Söz konusu hükümler, sigorta tahkiminde yargılamanın taraflarının açıkça belirli olması ve ihbar ve müdahale hükümlerinin uygulanılmasının kurumun niteliği göz önüne alındığında

²⁸ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 97.

²⁹ Polat, "Asimetrik Tahkim" 52.

³⁰ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 117.

³¹ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 118.

³² Parlak, *Sigorta Tahkim*, 118-119.

yerinde olmaması gerekçesiyle eleştirilmekteydi³³. Öğretideki bir görüşe göre de sigorta tahkiminde ihbar ve müdahale kurumları uygulama alanı bulmaz³⁴. Bununla birlikte tebliğin yürürlükten kaldırılması ve Sigortacılık Kanunu m. 30'da bu konuya ilişkin bir düzenleme bulunmaması sebebiyle kıyasen uygulanacak Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri kapsamında davanın ihbarının ve müdahalenin mümkün olduğunu ileri süren görüşler de bulunmaktadır³⁵. Kanaatimizce de sigorta tahkiminde davaya müdahale ve davanın ihbarı hükümleri uygulanamaz zira bu kurumlar sigortacılıkta tahkimin niteliğine uygun düşmemektedir.

III. SİGORTA TAHKİMİNE BAŞVURU KOŞULLARI VE USÛLÜ

Sigorta tahkimine başvuru koşullarından birisi, rizikonun sigorta şirketinin Komisyona üyelik tarihinden sonra ortaya çıkmış olmasıdır. Uyuşmazlığa dayanak teşkil eden rizikonun meydana geldiği anda muhatap şirket Komisyona üye ise tahkim usûlünden yararlanılabilir³⁶. Aksi takdirde Komisyon, bu konudaki başvuruları reddetmektedir³⁷. İstisnai bazı hâllerde ise mevzuat gereği zorunlu sigortalardan kaynaklı düzenlemeler kapsamına giren uyuşmazlıklar açısından, ilgili kuruluş sisteme üye olmasa da hak sahibi kişiler, tahkime başvurabilir (SK. m. 30/1). Örneğin; Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Malî Mesuliyet Sigortasından kaynaklanan uyuşmazlıklarda hak sahipleri, muhatap kuruluş sisteme üye olmasa dahi tahkim usûlünden yararlanabilir. Her ihtimalde sigorta tahkim yolunun işletilebilmesi için öncelikle sigortacılık yapan kuruluşu, uyuşmazlık konusu olay ile ilgili gerekli başvuruların yapılması ve bu başvurunun kısmî olarak ya da bütünüyle olumsuz neticelendiğinin belgelenmesi gerekir (SK. m. 30/13). Burada belgelemekle kastedilen, sigortacılık yapan kuruluşu başvurunun gerçekleştirildiğinin ve fakat bunun olumsuz sonuçlanmış olduğunun ortaya konulmasıdır.

Öğretideki bir görüşe göre bu durum da ancak kesin delille ispatlanabilir³⁸. Bununla birlikte uygulamada başvurunun yapıldığı, noter ihtarnamesiyle, iadeli taahhütlü posta alındısıyla veya sigorta kuruluşu tarafından verilen ve evrak kayıtlarını gösteren suretlerle ortaya konulmaktadır³⁹. Bu konuda sigorta kuruluşunun, başvuru tarihinden itibaren süresi içerisinde cevap vermemesinin ne şekilde ispat edileceği de bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ihtimalde noter aracılığı ile belgeleme yoluna gidilmesi gerektiği görüşü öğretide ileri sü-

³³ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 131; Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 345.

³⁴ Karasu, "Güncel Sorunlar", 61; Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 345.

³⁵ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 131-132.

³⁶ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1356.

³⁷ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1356. Başvurucu ve üye sigorta kuruluşu, açık ve yazılı bir anlaşma yapmak suretiyle üyelik tarihi öncesi meydana gelen bir uyuşmazlığa ilişkin olarak da Komisyona başvuru yapılabileceğini kararlaştırabilmelidir (Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1356).

³⁸ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1356; Yaşar, "Tahkim", 227.

³⁹ Semerci Vuraloğlu, "Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması", 285.

rülmektedir⁴⁰. Özellikle sigorta kuruluşuna başvurunun yapıldığı anın ispatı da gerekeceğinden, başvurunun noter kanalıyla gerçekleşmesi, olası sorunların önüne geçilmesine hizmet edebilir⁴¹.

Güvence hesabının taraf olacağı uyuşmazlıklar bakımından da aynı şekilde öncelikle hesaba bir başvuru yapılması ve alınacak red cevabından sonra tahkim yoluna başvurulması gerekir⁴². Sigortacılık yapan kuruluşa başvurunun yapılmış olmasına ilişkin bu şekilde bir önkoşul getirilmesi, söz konusu uyuşmazlığın taraflarının anlaşmasına ve Komisyona başvuruya dahi gerek kalmaksızın uyuşmazlığın çözümüne katkı sağlayabilir⁴³. Ayrıca bu şekilde bir önkoşul, gereksiz başvuruların önlenmesine de hizmet eder⁴⁴.

Sigorta kuruluşu, başvurunun yapıldığı tarihten itibaren *onbeş iş günü* içerisinde yazılı şekilde cevap vermezse artık sigorta tahkimine başvuru yapılabilir (SK. m. 30/13). Söz konusu hüküm Komisyona yapılacak başvurulara ilişkin bir düzenleme getirmektedir. Bununla birlikte Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi ile zorunlu malî mesuliyet sigortalı çerçevesinde yapılacak başvurulara ve açılacak davalara ilişkin cevap süresi onbeş gün olarak belirlenmiştir. Aynı Kanun'un 100. maddesinde ise ihtiyarî malî mesuliyet sigortalı için 97. maddeye bir atıf öngörülerek talep ve dava hakkı açısından 97. maddenin uygulanacağı ifade edilmiştir. Bu çerçevede zorunlu ve ihtiyarî malî mesuliyet sigortalı kapsamında Komisyona yapılacak başvurular bakımından sürenin Karayolları Trafik Kanunu'nda yer verilen hükmün özel ve sonraki düzenleme olması sebebiyle *onbeş gün* olarak uygulanması gerekir⁴⁵.

Sigorta kuruluşuna geçerli şekilde bir başvurunun yapılması ve ilgili sürelerin geçirilmesi niteliği itibarıyla bir dava şartıdır⁴⁶. Söz konusu sürelerde, sigorta şirketince başvuruya yönelik olarak bir red cevabı verilirse veya eksik tazminat ödemesi gerçekleştirilirse yahut hiç cevap verilmeme yolu tercih edilirse Komis-

⁴⁰ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1357; Yaşar, "Tahkim", 227.

⁴¹ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1357; Yaşar, "Tahkim", 227; Bununla birlikte uygulamada bazı sigorta hakemlerince, Kep adresi üzerinden gönderimlerde, sigorta şirketlerinin internet sayfalarında yer verdikleri hasar bildirim gibi kanallar vasıtasıyla yapılan başvurularda, sigorta şirketlerinin kendi ilan etmiş oldukları elektronik posta adresleri üzerinden yapılan gönderimlerde dosyanız açılmıştır şeklindeki geri dönüşlere istinaden de başvurunun yapıldığı tarihin tespit edilebildiği ve bu bağlamda ayrıntılı şekli şartı öngörmeyen düzenlemenin geniş yorumlandığını ifade edebiliriz.

⁴² Özdamar, "Tahkim Sistemi", 847; Dekak, *Yargılama Usulü*, 82.

⁴³ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1357; Dekak, *Yargılama Usulü*, 81.

⁴⁴ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 463; Yaşar, "Tahkim", 227.

⁴⁵ Vural Seven, "Mahkemeye - Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu", *İzmir Barosu Dergisi*, 83, S. 2, (2018), 110.

⁴⁶ Seven, "Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu", 116; Köksal, "Direnme Hakkı", 133; Abdülhamid Oğuzhan Hacıömeroğlu, "Trafik Sigortasında Dava Açılmadan Önce Sigortacı Tarafından Zarar Görene Yapılan Ödemenin Zamanaşımını Kesip Kesmediği Meselesi", *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, S. 2, (2024), 567.

yonu müracaat edilerek tahkim yolu işletilebilir⁴⁷. Hakemler de öncelikle söz konusu şartın yerine getirilip getirilmediğini inceler⁴⁸.

Sigorta tahkimine başvurabilmek için öncesinde devlet mahkemelerinde bir dava açılmamış olmalıdır. Bunun yanı sıra uyuşmazlık tüketici hakem heyetine götürülmüşse bu ihtimalde de tahkim usûlünden yararlanmak mümkün değildir (SK. m. 30/14). Söz konusu düzenlemeyle aynı zamanda tarafların hem mahkemede hem de hakemler nezdinde talepte bulunmaları engellenmiştir⁴⁹. Sigortacılık Kanunu'nun 30. maddesinin 13. fıkrasında ve Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesinde belirtilen dava şartı sağlanmadan ve dolayısıyla esas itibarıyla sigortacı ile uyuşmazlığa düşmeden yapılan başvurularda hukuki yararın bulunmadığı ifade edilebilir. Söz konusu hukuki yararın başvuru anında bulunması esas olup hakemlerin söz konusu hukuki yarar eksikliğini süre vermek suretiyle tamamlatabilmesi mümkün değildir⁵⁰.

Sigorta tahkimine başvuran kişi, usûle uygun şekilde kuruluşa başvuru yaptığını belgeledikten sonra harcını yatırmalı, ayrıca sunulması gereken belgeleri eksiksiz bir şekilde hazırlamalıdır⁵¹. Başvuru doğrudan tahkim merkezine yapılabileceği gibi başvuranın ikametgahındaki yahut rizikonun gerçekleştiği yerdeki büroya da yapılabilir. Başvurunun elektronik ortamda gerçekleştirilmesi de mümkündür. Bu bağlamda Komisyonun internet sayfası üzerinde yayımlanan güncel başvuru formu doldurulmalıdır (STİY. m. 16). Tahkim usûlünden yararlanılabilmesi için öncesinde dava şartı arabuluculuk müessesesine başvurulması gerekmemektedir⁵². Yargıtay da Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu m. 18A/18'den hareket ederek bu yönde karar vermiş ve sadece sigorta tahkimine başvurmadan önce sigorta şirketine bir başvuru yapılmış olmasını dava şartı olarak nitelendirmiş; bunun dışında ayrıca arabuluculuğa başvurunun zorunlu olmadığını belirtmiştir⁵³.

Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılacak başvurularda dava türleri açısından belirsiz alacak davası ayrı bir önem arz etmektedir. Uygulamada maluliyet tazminatı talepleri ile destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinin belirsiz alacak davasına konu olabileceği kabul edilmektedir⁵⁴. Bununla birlikte trafik poliçesinden kaynaklı değer kaybı taleplerine ilişkin olarak ise hakemler arasında bir görüş birliği bulunmamaktadır. Azınlıkta kalan hakem uygulamalarında değer kaybı ta-

⁴⁷ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 98.

⁴⁸ Hacıömeroğlu, "Trafik Sigortası", 567.

⁴⁹ Hacı Kara, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 499.

⁵⁰ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Seven, "Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu", 125.

⁵¹ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 96.

⁵² Köksal, "Direnme Hakkı", 134; Çorbacıoğlu Aydoğmuş, "Sigorta Tahkim Komisyonu", 13.

⁵³ Y4.HD, 30.06.2021, E. 2021/3476, K. 2021/3999 (Köksal, "Direnme Hakkı", 134).

⁵⁴ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 333.

leplerinin belirsiz alacak davasına konu olamayacağı ileri sürülmektedir⁵⁵. Geçici iş göremezlik tazminatı ve geçici bakım giderlerine yönelik olarak ise bazı itiraz hakemleri söz konusu taleplerin belirsiz alacak davasına konu kılınamayacağı ve hukuki yarar eksikliğinden davaların usulden reddi gerektiğini kabul etmektedir⁵⁶.

IV. SİGORTA TAHKİMİNİN SÜRESİ

Sigorta tahkiminde alanında uzman sigorta hakemleri, görevlendirildikten itibaren dört ay gibi kısa bir sürede karar vermek zorundadır. Her şeyden önce sigorta tahkiminde uyuşmazlığa ilişkin karar verme süresinin kısalığının bütünüyle sigorta tahkim sisteminin öngörülme amaçlarıyla bağdaştığı ifade edilebilir⁵⁷. Dört aylık süre içinde karar verilemediği ve sürenin, tarafların açık ve yazılı muvafakatleri ile uzatılmadığı hâllerde uyuşmazlık mahkemeler eliyle çözülür. (SK. m. 30/16). Sürenin uzatılmasına ilişkin anlaşma, tahkim süresinin içerisinde gerçekleşmelidir⁵⁸. Dört aylık sürenin bitmesinden sonra yapılan bir anlaşma ise geçerli olmamaktadır⁵⁹. Ayrıca öngörülen dört aylık sürenin aşılmasının ardından hakemlerce gerçekleştirilen işlemler de batıl kabul edilir⁶⁰. Zira sürenin bitiminden sonra taraflar arasındaki tahkim sözleşmesi ortadan kalır, uyuşmazlığın çözümü hususunda görev ve yetki mahkemelerin olur⁶¹.

Süre uzatımı noktasında yapılacak bir anlaşma için zımnî muvafakat, yeterli olmaz⁶². Anlaşma sağlamak suretiyle sürenin birden fazla kez uzatılabilmesi de mümkün⁶³ olup her ihtimalde süre uzatımı hususunda anlaşıldığı takdirde, öngörülen süre belirli olmalıdır⁶⁴.

Sürenin başlangıç anı açısından öğretide farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre ilgili hükümde geçen “görevlendirildikten itibaren” ifadesi “görevlendirildiklerinin ilgili hakeme tebliğinden itibaren” olarak anlaşılmalıdır⁶⁵. Zira

⁵⁵ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 331.

⁵⁶ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 331.

⁵⁷ Korkmaz, “Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi”, 460.

⁵⁸ Kale ve Tunç Yücel, “Tahkim”, 469; Kara, *Sigorta*, 502; Semerci Vuraloğlu, “Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, 291; Turgut, “Tahkim Komisyonu”, 121.

⁵⁹ Kale ve Tunç Yücel, “Tahkim”, 469.

⁶⁰ Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 34; Selçuk Öztekin, “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, *Legal Medenî Usûl ve İcra İfâs Hukuku Dergisi*, S. 2, (2009), 238; Kale ve Tunç Yücel, “Tahkim”, 469; Yaşar, “Tahkim”, 231; Kara, *Sigorta*, 502; Semerci Vuraloğlu, “Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, 291.

⁶¹ Öztekin, “Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, 238; Kale ve Tunç Yücel, “Tahkim”, 469; Yaşar, “Tahkim”, 231; Semerci Vuraloğlu, “Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, 291.

⁶² Rauf Karasu, “Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 7, S. 26 (2016), 61.

⁶³ Kale ve Tunç Yücel, “Tahkim”, 470; Fatma Tülay Parlak, “Sigorta Tahkim Yargılamasında Süre Uzatımı Taraflardan Birinin Muvafakat Vermemesi Halinde Karşılaşılan Sorunlar”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 27, S. 2, (2023), 257.

⁶⁴ Ulaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, 258; Yaşar, “Tahkim”, 231; Turgut, “Tahkim Komisyonu”, 121.

⁶⁵ Karasu, “Güncel Sorunlar”, 61; Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 31; Semerci Vuraloğlu, “Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, 291; Ulaş, “Sigortacılıkta Tahkim”, 257.

kurumsal niteliği bulunan sigorta tahkiminde iç yazışma süreçleri, çoğu zaman hakeme dosyanın görevlendirme tarihinden çok daha sonraları gönderilmesine sebebiyet verebilmektedir⁶⁶. Sürenin başlangıcı açısından tek hakemin bakacağı uyuşmazlıklarda dosyanın bu hakeme tebliğ tarihi esas alınmalıdır⁶⁷. Heyet hâlinde incelenecek dosyalarda ise sürenin başlangıcı hususunda öğretide görüş farklılıkları olduğu görülmektedir. Bu konuda ileri sürülen bir görüşe göre heyet ataması yapılmışsa koordinatör hakeme dosyanın gönderim tarihi esas alınmalıdır⁶⁸. Bizim de katıldığımız diğer görüşe göre ise üç hakemden teşekkül eden heyette sürenin başlangıcında, son hakeme yapılan tebliğ tarihi dikkate alınmalıdır⁶⁹. Zira sürenin daha önceki bir tarihte başlatılması, kanaatimizce dört ay olarak öngörülen sürenin etkili kullanılamaması sonucunu doğurarak başvurunun haklarının ihlâline sebebiyet verir.

Mücbir sebepler, umulmayan hâller ve hakemin listeden silinmesi durumunda sonuçlanmamış başvurular için yeni görevlendirme yapılması ihtimalinde, dosyaya atanan sigorta hakeminin görevlendirildiği tarih itibarıyla en geç dört ay içerisinde karar vermesi gerekir. İtiraz hakemi açısından ise benzer durumlar için süre, iki ay olarak öngörülmüştür (STİY m. 16/10). Sigorta tahkiminde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndan farklı olarak daha kısa bir sürenin öngörülmüş olmasının sebebi uyuşmazlıkların daha hızlı bir şekilde çözülmesi yönündeki düşüncedir⁷⁰. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda düzenleme altına alınan tahkim müessesinde, uyuşmazlığı çözme süresi bir yıl olarak belirlenmiştir. Kanun'un 427. maddesinde taraflar aksini kararlaştırmadığı müddetçe, tek hakemin görev alacağı uyuşmazlıklarda hakemin seçilmesinden, heyetin görev alacağı uyuşmazlıklarda ise kurul tarafından ilk toplantı tutanağının düzenlenmesinden itibaren bir yıl içerisinde esas hakkında karar verileceği ifade edilmiştir (HMK m. 427/1). Öngörülen süre, tarafların anlaşması ile anlaşamama durumunda ise birisinin başvurması üzerine mahkeme tarafından uzatılabilir. Bu hususta mahkemenin vereceği karar kesindir (HMK. M. 427/2). Söz konusu talebin mahkemece reddedilmesi, tahkim yargılamasını sona erdirir (HMK m. 435/1-c). Hakemlerden birisinin görevi herhangi bir sebeple sona erer ise yeni bir hakem seçilir. Bununla birlikte değişiklik için geçirilen süre, tahkim süresinden sayılmaz (HMK m. 421).

Sigorta tahkiminde hakem ya da hakem heyetinin tahkim süresinin uzatılması hususunda talep haklarının bulunup bulunmadığına yönelik olarak söz konusu düzenlemelerde (SK. m. 30/16; STİY. m. 16/10) herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili maddesinde de (HMK

⁶⁶ Karasu, "Güncel Sorunlar", 61.

⁶⁷ Karasu, "Güncel Sorunlar", 61.

⁶⁸ Karasu, "Güncel Sorunlar", 61.

⁶⁹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 346, dn. 120; Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 31; Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", 257.

⁷⁰ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 468.

m. 427/2) hakemlere bu yönde bir yetki verilmemiştir. Dolayısıyla bugün için hakemlerin süre uzatımı hususunda doğrudan bir talep hakkının bulunmadığı ifade edilebilir⁷¹. Uygulamada ihtiyaç doğması hâlinde hakemler, taraflardan talepte bulunmakta, taraflar da bunun üzerine süre uzatımı konusunda anlaşmaktadır⁷². Bununla birlikte taraflardan birisinin sürenin uzatılmasına rıza göstermemesi, bazı uyuşmazlıklarda adil olmayan neticelere sebebiyet verebilir. Örneğin, esasen beş ayda tahkimde çözülebilecek bir dosya salt süre kısıtlamasından ötürü olumsuz şekilde neticelenmek durumunda kalabilir⁷³. Kanaatimizce Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki düzenlemenin kıyasen uygulanması yoluyla söz konusu durumların önüne geçilebilir⁷⁴. İlgili hüküm uyarınca tarafların anlaşamaması ihtimalinde taraflardan birisinin başvurusu üzerine süre mahkemece uzatılabilir (HMK. m. 427/2). Söz konusu ihtimalde başvurulacak görevli mahkemenin Asliye Ticaret Mahkemesi olması gerektiğini düşünmekteyiz. Bunun yanı sıra öğretilde, tahkim süresinin Komisyon tarafından uzatılabileceği yönünde görüşler⁷⁵ de bulunmaktadır. Bu konuda taraflardan birinin veya hakemlerin talebiyle Komisyonun süre uzatımına karar verebilmesi yönünde yapılacak bir kanun değişikliğinin faydalı olacağı da ifade edilmektedir⁷⁶. Sürenin sona ermesinden sonra tarafların aynı uyuşmazlık için yeniden Komisyona başvurmaları Sigortacılık Kanunu m. 30/16'nın lafzı ve bu bağlamda hükmün herhangi bir istisna öngörmemesi karşısında mümkün değildir⁷⁷.

V. ÖN İNCELEME AŞAMASI

Komisyona yapılan başvurunun ardından dosya ilk olarak raportörlerce incelenir (SK. m. 30/15). Raportörler hayat ve hayat dışı (zarar sigortaları) sigorta gruplarına ayrılarak (SK. m. 30/7) görev yapmaktadır⁷⁸. Komisyon yetkililerince uyuşmazlığın hangi kategoride yer aldığına karar verilerek dosya uzmanlık konusu göz önünde bulundurularak ilgili raportöre havale edilir. Yine başvurunun büroya yapılması hâlinde söz konusu incelemeler büro raportörlerince gerçekleştirilmektedir (STİY. m. 16/2). Sigorta hakemleri gibi tarafsız olmak durumunda olan bu kişiler⁷⁹ dosya üzerinden bazı hususları gözeterek ön incelemeyi yapar⁸⁰ ve kurum içerisinde hakemler tarafından görülebilecek uyuşmazlıklara ilişkin

⁷¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 348; Yaşar, "Tahkim", 231; Mustafa Özgen, *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 114.

⁷² Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 469; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 121.

⁷³ Karasu, "Güncel Sorunlar", 62.

⁷⁴ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 347-348.

⁷⁵ Bu yönde bkz. Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 469.

⁷⁶ Karasu, "Güncel Sorunlar", 62.

⁷⁷ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 238.

⁷⁸ Kayihan ve Selanik, *Sigorta*, 102; Özgen, *Arabuluculuk ve Tahkim*, 105; Yaşar, "Tahkim", 218.

⁷⁹ Özbek, *Alternatif*, 729.

⁸⁰ Dekak, *Yargılama Usulü*, 84.

değerlendirmede bulunur⁸¹. Raportörlerce gerçekleştirilen inceleme dosya üzerinden yapılır ve raportörlerin re'sen araştırma yetkileri yoktur⁸².

Raportörler, dosya üzerinden yapacağı ön incelemede, sigorta kuruluşuna başvuruların gerçekleşip gerçekleşmediğini, bu bağlamda söz konusu talebin sigorta kuruluşunca kısmen veya tamamen olumsuz neticelenip neticelenmediğini veya kuruluşun talebe rağmen onbeş işgünü (KTK bakımından onbeş gün) içerisinde cevap verip vermediğini değerlendirir (STİY. m. 16/2-a). Yine söz konusu uyuşmazlığın mahkemeye, icra takibine veya Hukuk Muhakemeleri Kanunu çerçevesinde tahkime yahut Tüketici Hakem Heyetine götürülüp götürülmediğini de ilgililerin beyanını almak suretiyle tespit eder (STİY. m. 16/2-b). Raportörler bu noktada taraf beyanları ile bağlı olup her iki tarafın da açıklamalarını dikkate almak zorundadır⁸³. Uygulamada, esas itibarıyla tüketici hakem heyetine başvurunun zorunlu kılındığı hâllerde de doğrudan sigorta tahkim süreci tercih edilerek Komisyona başvuru yapılabilmektedir⁸⁴. Bu nedenle öncesinde tüketici hakem heyetine başvuru yapıp yapılmadığı hususunda mutlaka tarafın beyanı alınmalıdır⁸⁵.

Ön incelemede sigorta kuruluşunun Tahkim Komisyonuna üye olup olmadığına da bakılır. Zorunlu sigortalar açısından üyelik koşulu aranmadığından başvuruya dayanak teşkil eden poliçenin bu nitelikte olup olmadığı da değerlendirilir⁸⁶.

İnceleme sonucunda uygun bulunan bir başvuru, aleyhine başvuruda bulunan sigorta kuruluşuna tebliğ edilir ve sigorta kuruluşundan cevaplarını sunması istenir. Başvurunun değerlendirmeye alınabileceği kanaatine ulaşılması durumunda dosya hakemlere tevdi olunur⁸⁷. Ön inceleme neticesinde ilgili dosyanın Komisyonca değerlendirmeye alınamayacağı anlaşıldığı takdirde bu durum derhal ilgiliye bildirilmekte ve başvuru ücretinin yarısının iadesi sağlanmaktadır (STİY. m. 16/3). Değinmek gerekir ki sigorta raportörünün dosya üzerinden gerçekleştirdiği ön inceleme, bir yargılama sürecini ifade etmez ve niteliği itibarıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki ön incelemeden ayrılır⁸⁸.

Raportör dosyayı, uyuşmazlığın çözümü açısından gereken bilgi ve belgeler açısından da incelemektedir (STİY. m. 16/5). Bu inceleme de usûlî çerçevede yapılmaktadır⁸⁹. Raportör söz konusu dosyada uyuşmazlığın bilgi ve belgelerdeki

⁸¹ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 93.

⁸² Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 465; Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1359; Yaşar, "Tahkim", 228.

⁸³ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 465; Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1359; Yaşar, "Tahkim", 228.

⁸⁴ Karasu, "Güncel Sorunlar", 58.

⁸⁵ Karasu, "Güncel Sorunlar", 58.

⁸⁶ Karasu, "Güncel Sorunlar", 58.

⁸⁷ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 98; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 117.

⁸⁸ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 102, 103.

⁸⁹ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 103; Sarıbaş, "Sigortacılık", 1357.

bir eksiklikten kaynaklandığını tespit ederse bu durumu taraflara bildirmek kaydıyla dosyayı kapatır (STİY. m. 16/5). Bu ihtimalde başvuru ücretinin yarısı iade edilir (STİY. m. 16/5). Kanun'da olmadığı halde Yönetmelik ile raportöre dosyayı kapatma yetkisinin verilmesi eleştiriye açıktır⁹⁰. Öğretide bizim de katıldığımız bir görüşe göre⁹¹, söz konusu yaptırım uygulanmadan önce raportörce ilgiliye kesin süre verilmeli ve bu sürede eksikler tamamlanmazsa dosya kapatılmalıdır⁹².

Ön incelemede esas itibariyle Sigorta Tahkim Komisyonuna yapılan başvuruların aranan koşulları taşıyıp taşımadığı değerlendirilerek, uygun görülmeyenlerin bu aşamada neticelenmesi, zaman ve maliyet bakımından tasarruf sağlamaktadır⁹³.

Sigortacılık Kanunu'nun 15. maddesinde raportörlerce çözümlendirilemeyen başvuruların sigorta hakemine iletileceği düzenlenmiştir. Yönetmelik'te ise ön inceleme ile neticelendirilemeyen başvurularda bir rapor hazırlanacağı ifade edilmiştir (STİY. m. 16/6). Büroda inceleme altına alınan uyuşmazlıklar hakkında rapor hazırlandıktan sonra gereken hâllerde dosyayla beraber derhal Komisyonun merkezine iletilir (STİY. m. 16). Raportörün görevi yargılamayı yürütmek değil onun alt yapısını oluşturmaktır⁹⁴. Sigorta tahkimi sürecinde raportörler salt usûlî açıdan bir değerlendirme yapabilirler, esas bakımından inceleme yetkisi hakemlere aittir⁹⁵. Bu bağlamda raportörlerin uyuşmazlığın esasına yönelik karar verebilmesi mümkün değildir⁹⁶. Dosyaya yönelik inceleme raportör tarafından onbeş gün içerisinde tamamlanmalıdır (STİY. m. 16/6). Raportör incelemesine geçilmeden başvuru geri çekilirse, bu durum ilgisine bildirilir ve bu ihtimalde de başvuru ücretinin yarısının iadesi sağlanır (STİY. m. 16/4).

Ön inceleme sebepleri, sigorta kuruluşuna öngörülen başvurunun yapıp yapılmadığının ve sigorta tahkiminden önceki süreçte diğer yargı yollarına başvurulup başvurulmadığının değerlendirilmesinden ibarettir. Bu bağlamda başvuru, sigorta kuruluşuna gerekli başvuruyu yapmaksızın sigorta tahkimi sürecini başlatmış ve başvurusu bu nedenle red olunmuşsa, söz konusu eksikliği gidermek suretiyle tekrar başvuruda bulunabilir. Bununla birlikte başvuru, mahkemeye, icra takibine, tahkime veya tüketici hakem heyetine başvurmuş olması sebebiyle red neticesiyle karşılaşmışsa artık yeniden sigorta tahkimine başvuramaz. Zira bu hâllerde sigorta tahkimine başvuru yapılamayacağı mevzuatta (SK. m. 14; STİY. M. 16/2-b) açıkça vurgulanmıştır⁹⁷. Söz konusu düzenlemelerle tarafların hem

⁹⁰ Karasu, "Güncel Sorunlar", 59; Özgen, *Arabuluculuk ve Tahkim*, 105-106.

⁹¹ Karasu, "Güncel Sorunlar", 59.

⁹² Karasu, "Güncel Sorunlar", 59.

⁹³ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 104.

⁹⁴ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 102-103.

⁹⁵ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 103; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 117.

⁹⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 114.

⁹⁷ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 104.

mahkemede hem de sigorta hakemi nezdinde aynı zamanda talepte bulunabilmeleri engellenmiştir⁹⁸. Böylelikle Komisyonda incelenen uyuşmazlığın diğer yargı mercileri önünde derdest olmasının⁹⁹ ve birden fazla hükmün ortaya çıkmasının önüne geçilmiştir¹⁰⁰.

VI. HAKEMLERİN SEÇİMİ VE ATANMASI

Raportörce çözümlendirilemeyen dosyalar sigorta hakemlerine tevdi edilir¹⁰¹. Bu bağlamda raportörün, ön incelemeden sonra hazırladığı raporu Komisyonun merkezine iletmesinin ardından hakemlerin seçilmesi aşamasına geçilir. Bu konuda yetki Komisyonda olup taraf iradelerinin hakem seçimi bakımından herhangi bir önemi bulunmamaktadır¹⁰². Dosya, konu itibarıyla göz önünde bulundurularak hayat veya hayat dışı sigorta grubu çerçevesinde sınıflandırılır ve hakem görevlendirmesi genel liste çerçevesinde bir sıraya göre gerçekleştirilir (STİY. m. 16/8). Sıra usûlüne göre yapılacak görevlendirmede hakemlerin uzmanlık alanına da bakılır. Listenin başında yer alan hakemin uzmanlığı söz konusu uyuşmazlığın çözümü açısından uygunluk arz etmiyorsa, uzmanlık alanı uyan ilk hakem, dosyaya atanır (STİY. m. 16/8). Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumca belirlenen esaslar dahilinde Komisyon Müdürü, hakem atamasına ilişkin esasları, hakemlerin uzmanlık alanları ve üstlendikleri görevler yanında coğrafi kriterler ve hakemlerin iş yükü gibi unsurları göz önüne alarak belirleme hususunda yetkilidir (STİY. m. 16/8). Bu bağlamda uyuşmazlığın daha etkin şekilde ele alınarak çözülebilmesi için uzmanlık alanı uymak kaydıyla, coğrafi kriterler yanında hakemin derdest dosya sayısı da dikkate alınarak atama yapılır¹⁰³. Komisyon, uyuşmazlık konusu miktarı göz önüne alarak söz konusu dosyada heyet oluşturulup oluşturulmayacağına karar verebilir, 2023-2024 yılı için 50.000 TL'nin altında bir uyuşmazlıkta dilerse heyet oluşturabilir¹⁰⁴. Bununla birlikte bu sınırı aşan bir miktara yönelik uyuşmazlıklarda heyet oluşturulması zorunludur. Listede hukukçu hakemler yer alıyorsa, en az bir hukukçu bulunacak şekilde oluşturulan heyet, kararını çoğunlukla verir (STİY. m. 16/7). Dosyaya atanmış hakem ya da hakem heyeti derhal taraflara bildirilir (STİY. m. 16/9). Söz konusu bildirim uygulamada e-posta veya mesaj yolu ile yapılmakta-

⁹⁸ Kara, *Sigorta*, 499.

⁹⁹ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 466; Karasu, "Güncel Sorunlar", 58.

¹⁰⁰ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1357-1358; Yaşar, "Tahkim", 228.

¹⁰¹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 116; Kara, *Sigorta*, 499.

¹⁰² Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 114; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 117-118; Öğretide bu usûl eleştirilmekte ve listede bulunması koşuluyla tarafların hakem seçiminde yetki sahibi kılınmasının sisteme olan güveni artırabileceği belirtilmektedir (Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", 253).

¹⁰³ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1360.

¹⁰⁴ Sigortacılık Kanununun 30'uncu Maddesinin on İkinci ve on Beşinci Fıkralarında Yer Alan Parasal Sınırların Artırılmasına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ, m. 2 (Resmî Gazete, S. 32118, T. 28.02.2023).

dır¹⁰⁵. Uyuşmazlığın miktar itibarıyla öngörülen sınırın altında olduğu, fakat örneğin ıslah dilekçesiyle talebin artırıldığı ve bu şekilde sınırın aşıldığı ihtimallerde Komisyonca sonradan heyet ataması yapılmakta ve söz konusu atama taraflara e-posta veya mesaj yoluyla bildirilmektedir¹⁰⁶. Uygulamada, uyuşmazlık heyet tarafından ele alınmaktaysa bu durumda koordinatör hakem süreci yürütmekte ve dosya karar aşamasına geldiğinde heyetçe incelenip tartışılarak karara varılmaktadır¹⁰⁷. Hakem atamasının liste üzerinden Komisyon tarafından gerçekleştirilmesi, Komisyon Başkanlığının yapısından kaynaklı dengesizlikler nedeniyle sigorta ettiren veya başta tüzel kişi tacirler olmak üzere sigortalılar açısından aleyhte ve yargısal temel haklar bağlamında sorunlara sebebiyet verecek nitelikte olması gerekçesiyle eleştiriye açıktır¹⁰⁸.

VII. TAHKİKAT AŞAMASI

A. GENEL OLARAK

Sigorta tahkiminde yargılama usûlüne ilişkin olarak Sigortacılık Kanunu m. 30/23'te yer alan; *"bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Usûlü Muhakemeleri Kanununun hükümleri, sigortacılıktaki tahkim hakkında da kıyasen uygulanır"* hükmü yol gösterici niteliktedir. Sigortacılık Kanunu m. 30/21'de Komisyona başvuru ile hakemlerin çalışma usûl ve esaslarının yanında kararlarının ne şekilde düzenleneceğinin Yönetmelik ile belirleneceği ifade edilmiştir. Söz konusu hüküm, dava ve cevap dilekçeleri dahil evrakların içeriklerinden, dilekçelerin hangi sürede, nereye verileceğinden, tarafların delillerini ne şekilde ve hangi sürede ibraz ve ikame etmeleri gerektiğine varıncaya kadar tahkikat hakkında düzenleme getirilmesine olanak sağlamaktadır¹⁰⁹. Bununla birlikte Yönetmelik'te bu konulara ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Sigorta tahkiminde uygulanacak yargılama usûlü bağlamında, Sigortacılık Kanunu'nun düzenleme bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulama alanı bulabileceğine yönelik atfı dolayısıyla söz konusu kanuna bağlı olunacağı ve hakemlerin yargılama usûlünü serbestçe belirleyemeyecekleri ifade edilebilir¹¹⁰. Söz konusu atfı, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'na (HUMK) yapılırsa da bugün için Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun m. 447/2 hükmü uyarınca, ilgili kanuna yapılan atıflar Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılmış kabul edileceğinden, yargılamanın işleyişi bakımından hüküm bulunmayan hâllerde kıyasen kendisine başvurulması gereken düzenlemeler, 6100 sayılı Hukuk Muha-

¹⁰⁵ Dekak, *Yargılama Usulü*, 85.

¹⁰⁶ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 115.

¹⁰⁷ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 115.

¹⁰⁸ Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 310.

¹⁰⁹ Öztek, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 229.

¹¹⁰ Öztek, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 230.

kemeleri Kanunu'nda yer almaktadır¹¹¹. Tahkim müessesesi, söz konusu Kanun'un 11. kısmında 407. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bununla birlikte Sigortacılık Kanunu'nun yaptığı atıf¹¹², Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun salt tahkime ilişkin hükümlerinin değil, bilakis Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanmasına yöneliktir¹¹³. Bu çerçevede sigorta hakemlerinin uygulayacakları yargılama usûlünü serbestçe belirleyebilmelerinin¹¹⁴ mümkün olmadığı¹¹⁵, öncelikle Sigortacılık Kanunu'nun ve yönetmeliğin öngördüğü hükümler çerçevesinde yargılamayı yürütmeleri ve söz konusu düzenlemelerde hüküm bulunmayan hâllerde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinden yararlanmak durumunda oldukları ifade edilebilir. Özellikle, niteliğe uygun düştüğü ve ilgili mevzuatta aksine hüküm bulunmadığı durumlarda öncelikli olarak, tarafların eşitliğine, hukukî dinlenilme hakkının teminine (HMK. m. 423), dava ve cevap dilekçesinin verilmesine (HMK m. 428), tarafların yargılamaya katılımına (HMK m. 430), bilirkişi seçimine (HMK m. 431), delillerin toplanmasına (HMK. m. 432) yönelik hükümlerin sigorta tahkiminde de uygulama alanı bulması gerektiği söylenebilir¹¹⁶. Bu konuda tarafların sulh olmasına (HMK m. 434) yönelik hükümler¹¹⁷ de göz ardı edilmemelidir. Yargılama esnasında taraflar uyuşmazlık konusunda anlaşma sağlar ve sulh olursa tahkim yargılaması sona erdirilir. Sulh anlaşması çerçevesinde tarafların talebi ahlâka veya kamu düzenine aykırı değilse ve tahkime elverişli bir konuya yönelik ise sulh anlaşmasının, hakem kararı olarak tespit edilmesi mümkündür (HMK m. 434).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 426 ve Sigortacılık Kanunu m. 30 birlikte değerlendirildiğinde, sigorta tahkiminde davanın açılış tarihinin Komisyona başvurulduğu tarih olduğu ifade edilebilir¹¹⁸. Hakemler taraflarca aksi kararlaştırılmadığı müddetçe, uyuşmazlığın esasına maddi sigorta hukuku kurallarını uygular¹¹⁹. Bu bağlamda Türk maddi hukuk kurallarının emredici nitelikte olanları göz ardı edilmemelidir¹²⁰. Sigorta tahkiminin yargısal niteliğine de uygun olarak hakemlerin gerçekleştirdikleri usûl işlemlerini bir tutanakta belirtmeleri gerekir¹²¹. Taraflar,

¹¹¹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 284; Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 91; Kara, *Sigorta*, 502.

¹¹² Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 231.

¹¹³ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 231.

¹¹⁴ Yargılama usûlünün belirlenmesi hususunda hakemin yetkilerine yönelik Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 424 hükmünün sigorta tahkiminde de uygulama alanı bulacağına ilişkin görüş için bkz. Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 346.

¹¹⁵ Bu konuda değerlendirmeler için bkz. Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 231.

¹¹⁶ Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 346.

¹¹⁷ Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 346.

¹¹⁸ Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 28; Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", 255.

¹¹⁹ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 243; Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1362; Aynı yönde bkz. Kara, *Sigorta*, 502.

¹²⁰ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1362.

¹²¹ Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 30.

yargılamada eşit hak ve yetkileri haiz olup, tarafların hukukî dinlenilme hakkının kullanımına da özen gösterilmelidir¹²². Tahkimde hakemlerce taraflara bilgi verilmesine, tarafların açıklama hakkını kullanımının sağlanmasına ve beyanlarının değerlendirilmesine dikkat edilmelidir¹²³. Hakemler, yargılama sürecinde tarafların iddia ve savunmalarını dikkate almadan uyuşmazlık hakkında bir karar veremezler. Hakemlerce verilen kararlar da mutlaka gerekçeli olmalıdır. Ancak bu şekilde tarafların iddia ve savunmalarının karara ne ölçüde yansıdığı anlaşılabilir ve kararın kanun yolu denetimi etkili bir şekilde gerçekleştirilebilir¹²⁴.

B. DURUŞMA YAPILMASI

Sigortacılık Kanunu m. 30/15'te, *"hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir"* düzenlemesi yer almaktadır. Kanun koyucunun bilinçli bir tercihte bulunduğu hususunda ciddi tereddütler doğuran¹²⁵ söz konusu hüküm hem öğretide hem de uygulamada çok farklı yorumlara yol açmakta ve yargı kararları arasında çelişkilere sebebiyet vermektedir.

Öğretide bir görüşe göre¹²⁶, ilgili hüküm uyarınca, hakemler sadece kendilerine verilen evrak yani dosya üzerinden bir inceleme gerçekleştirerek duruşma açmaksızın karar verebilirler¹²⁷. Diğer bir görüşe göre ise ilgili düzenlemeyle kastedilen, hakemlerin bizzat delil ikame edememesidir. Buradan duruşma yapılamayacağı şeklinde bir anlam çıkarılamaz¹²⁸. Şayet hakemlerin duruşma açamayacakları ifade edilmek istenseydi *"hakemler... evrak üzerinden karar verir"* şeklinde bir kullanım tercih edilebilirdi. Fakat kanun koyucu bununla yetinmemiş ve cümleye *"sadece kendilerine verilen"* sözcüklerini eklemiştir¹²⁹. Burada esas itibarıyla yanlış bir kullanımla da olsa vakıaların ve delillerin taraflarca getirilmesine vurgu yapılmak istenmiştir¹³⁰.

Kanaatimizce de söz konusu düzenleme sigorta tahkiminde duruşma yapılamayacağı şeklinde değerlendirilmemelidir. Sigortacılık Kanunu hüküm bulunmayan konularda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na atıf yapmaktadır. Dolayısıyla genel olarak duruşma açılabilceği ifade edilebilir. Ayrıca tahkimde duruşma yapılması yahut dosya üzerinden karar verilmesi meselesini düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 429. maddesi uyarınca hakemler, delil ikamesi, sözlü

¹²² Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 116.

¹²³ Gökçen Durmuş, "Tahkim Müessesinde Usul İlkeleri", *Türk Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1, S. 2, (2016), 91.

¹²⁴ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 470.

¹²⁵ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 232-233.

¹²⁶ Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 29; Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", 258-259.

¹²⁷ Ulaş, "Sigortacılıkta Tahkim", 257; Ulaş, *Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler*, 29.

¹²⁸ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 471; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 126; Semerci Vuraloğlu, "Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması", 288.

¹²⁹ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 233.

¹³⁰ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 233; Yeşilova Aras ve Yeşilova, "Sigorta Tahkim", 342.

beyanların alınması, bilirkişinin açıklama yapmasının gerekmesi gibi durumlarda duruşma yapılmasına karar verebilir. Duruşma yapılması gerekli görülmeyen hâllerde ise yargılama, dosya üzerinden gerçekleştirilir (HMK m. 429). Örneğin, hakemlere sunulmuş deliller çerçevesinde tarafların iddia ve savunmaları yeterince aydınlatılmış ve dosya karar verebilecek düzeyde olgunlaşmışsa hakemler elbette dosya üzerinden de değerlendirmede bulunabilir¹³¹. Sigorta tahkim uygulamasında ise hakemler daha ziyade duruşma yapmaksızın dosya üzerinden karar vermekte¹³² istisnai hâllerde ise duruşma açabilmektedir¹³³. Hakemler için öngörülen inceleme süresinin dört ay gibi kısa bir süre olması karşısında ancak gerekli görülen durumlarda duruşmalı inceleme yapılmalıdır¹³⁴. İvedilik ilkesi de gözetildiğinde sigorta tahkiminde hakemlerin duruşma açmasının zorunlu olduğu gibi bir sonuç çıkarılamaz¹³⁵. Delillerin ikamesi, tarafların sözlü beyanlarının alınması ve bilirkişiden izahat istenmesi söz konusu olacaksa duruşma yapılabilir¹³⁶. Bununla birlikte hakemler taraflardan birisinin talebi doğrultusunda da yargılamada uygun görülen bir safhada duruşma açılmasına karar verebilmelidir (HMK m. 429). Her durumda tüm belgelerin eksiksiz ve karar vermeye elverişli olacak şekilde Komisyona iletilmesi gerekir¹³⁷. Daha önce de ifade edildiği üzere sigorta tahkim açısından söz konusu düzenlemenin esas amacı, taraflarca getirilme ilkesinin uygulama alanı bulacağını vurgulamaktır. “*Sadece kendilerine verilen*” ifadesinin özellikle tercih edilmesinin gerekçesi de bu düşüncedir. Burada kanun koyucunun tercihi, re’sen araştırma değil, taraflarca getirilme ilkesi olmuştur. Dolayısıyla hakemler salt taraflarca getirilen dava malzemesi çerçevesinde bir değerlendirme yaparak hüküm verebilecek, dava malzemesini re’sen toplama yoluna gidemeyeceklerdir. Bugün için yürürlükten kaldırılmış olan Sigorta Tahkim Usulü ve Sigorta Hakemlerine İlişkin Tebliğ’de (Tebliğ No: 2009/1) de duruşma yapılabileceği¹³⁸ düzenlenmiştir. O dönemde duruşma yapılması engellenmek istenseydi kanuna aykırı olacak şekilde Tebliğ’de bu durum düzenlenmezdi. Tebliğ’in 7/I, b hükmü, “*ilke olarak dosya üzerinde inceleme yapar ancak duruşma yapmalarına da bir engel yoktur.*” şeklindeydi. Hem Kanun’a hem de Tebliğ’e bakıldığında ilgili düzenlemelerde sözlülük ilkesi göz ardı edilerek salt dosya üzerinden bir incelemeyle yetinilmesinin istediği şeklinde bir anlam çıkarılamaz¹³⁹. Sigorta tahkiminde duruşma yapılabileceğini açıkça düzenleme altı-

¹³¹ Kale ve Tunç Yücel, “Tahkim”, 471.

¹³² Dekak, *Yargılama Usulü*, 96.

¹³³ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 99.

¹³⁴ Kurt Konca, “Sigorta Uyuşmazlıkları”, 1362.

¹³⁵ Semerci Vuraloğlu, “Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, 288.

¹³⁶ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 127.

¹³⁷ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 99.

¹³⁸ Tebliğ’de yer alan hükmün, taraflardan yalnızca sözlü olarak açıklama istenebileceği şeklinde anlaşılması gerektiği yönünde bkz. Karasu, “Güncel Sorunlar”, 60.

¹³⁹ Yeşilova Aras ve Yeşilova, “Sigorta Tahkim”, 343.

na alan Tebliğ'in bugün için yürürlükten kaldırılmış olması konunun bütününde ulaşılmış olduğumuz sonucu değiştirmez¹⁴⁰. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda yer alan hakemlerin duruşma açma yetkisine ilişkin. 429. madde düzenlemesinin, sorunun çözümü noktasında yeterli olacağını değerlendirmekteyiz. Sigortacılık Kanunu m. 30/15 hükmünün dar yorumlanması tahkimin genel yapısına aykırılık teşkil eder¹⁴¹. Hakemlerin duruşma yapmaları ve hukukî dinlenilme hakkı bağlamında tarafa açıklama hakkı tanımları gerekir¹⁴². Hatta gerektiğinde duruşma yapılmasının bir zorunluluk olduğu ifade edilebilir¹⁴³. Hakemlerin somut olayı daha iyi anlayabilmeleri, tarafların durumu ile hâl ve koşullarını daha sağlıklı değerlendirebilmeleri açısından duruşma yapılması önem arz etmektedir¹⁴⁴. Duruşma açılması ihtimalinde tarafların hukukî dinlenilme hakkına riayet edilecek şekilde uygun bir sürenin öngörülmesi gerekir¹⁴⁵. Bu konuda duruşma yapılmasına karar verilmesine rağmen taraflardan birinin veya her ikisinin mazeretsiz şekilde katılmamaları ihtimalinin de ele alınması gerekir. Kanaatimizce eğer taraflardan biri duruşmaya gelmez ve geçerli bir mazeret de bildirmezse duruşma, gelmeyen tarafın yokluğunda yapılarak yargılamaya devam edilmelidir (HMK m. 430). Bununla birlikte duruşmaya her iki taraf da gelmezse, dosya işlemiden kaldırılmadan, Sigortacılık Kanunu m. 30/15 çerçevesinde hakem heyeti kendisine verilmiş olan belge ve delillere dayanarak karar vermelidir.

Duruşma yapılıp yapılamayacağı meselesi yanında Sigortacılık Kanunu m. 30/15'te, "*hakemler, sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verir*" düzenlemesine getirilen farklı yorumlar ileride ayrıntılı şekilde değineceğimiz üzere sigorta tahkiminde tanık dinlenemeyeceği, hakemlerin keşif yapamayacağı gibi çıkarımlara sebebiyet vermekte; bu durum, salt öğretilerde görüş ayrılığı olarak kalmamakta, Bölge Adliye Mahkemelerinin kendi daireleri arasında ve Yargıtay ile Bölge Adliye Mahkemeleri uygulamaları arasında farklılıklara yol açmaktadır¹⁴⁶.

¹⁴⁰ Aynı yönde bkz. Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 104.

¹⁴¹ Özgen, *Arabuluculuk ve Tahkim*, 112.

¹⁴² Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 104.

¹⁴³ Kara, *Sigorta*, 502.

¹⁴⁴ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 109.

¹⁴⁵ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 127.

¹⁴⁶ İstanbul BAM 9.HD, 08.03.2018, E. 2017/833, K. 2018/300; İstanbul BAM 9.HD, 07.02.2019, E. 2019/59, K. 2019/105; İstanbul BAM 9.HD, 31.10.2019, E. 2017/2072, K. 2019/3686; İstanbul BAM 9.HD, 27.12.2019, E. 2017/2711, K. 2019/4090; İstanbul BAM 9.HD, 30.12.2019, E. 2018/1875, K. 2019/4121; İstanbul BAM 17.HD, 24.01.2019, E. 2018/3178, K. 2019/173; Y17.HD, 15.05.2014, E. 2014/5005, K. 2014/7686; Y17.HD, 20.02.2014, E. 2014/1596, K. 2014/2221; Y11.HD, 20.12.2017, E. 2017/3986, K. 2017/7431; Y11.HD, 01.07.2019, E. 2019/2312, K. 2019/5017; Y11.HD, 10.04.2019, E. 2018/4259, K. 2019/2849; Y11.HD, 11.7.2023, E. 2022/570, K. 2023/4337.

C. SİGORTA TAHKİMİNDE DELİLLER

1. Genel Olarak

Sigorta tahkimine başvuracak taraf, uyuşmazlıkla ilgili ve iddialarının ispatı açısından önem arz eden tüm bilgi ve belgeleri başvuru formuyla birlikte dosyaya koymalıdır¹⁴⁷. Davalı taraf ise savunmasını ve buna dayanak teşkil eden vakıaları ve delilleri hakemlerin bilgisine sunmalıdır (HMK m. 428/1). Taraflar dilekçelerinde delillerini gösterip ellerinde bulunan yazılı belgeleri eklemelidir (HMK m. 428/2).

İspat ve deliller konusunda Sigortacılık Kanunu herhangi bir düzenleme ön-görmediği için Kanun'un m. 30/23 atfı uyarınca bu konuda Hukuk Muhakeme-leri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulaması gündeme gelir. Tahkime ilişkin olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 432. maddesinde tarafların, hakemin ya da hakem heyetinin onayı doğrultusunda mahkemeden delillerin toplanması hususunda yardım talep edebileceği düzenlenmiştir. İspat ve deliller konusu ise genel olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 187 ila 198. maddeleri arasında hüküm altına alınmıştır. Belgeye, senede, yemine, tanıklığa, bilirkişiliğe, keşfe ve uzman görüşüne ilişkin olarak ayrıntılı düzenlemelere 199 ilâ 293. maddeler arasında yer verilmiştir. Sigorta tahkiminde deliller konusunda Hukuk Muhakeme-leri Kanunu'nun ilgili düzenlemeleri göz önüne alınmalıdır¹⁴⁸. Hakemler esas itibariyle tarafların getirdiği delillerle bağlı olup incelemeyi ancak bu çerçevede gerçekleştirebilirler¹⁴⁹. Uygulamada hakemler ilgili kurum ve kuruluşlara müzekkere yazabilmektedir¹⁵⁰. Bunun yanı sıra Sigortacılık Kanunu m. 30/ 15'te yer alan "*hakemler, sadece kendilerine verilen evraklar üzerinden karar verirler*" hük-müne karşılık hakemler, dosyada eksik belgeler varsa bunların tamamlanması-nı isteyebilmektedir¹⁵¹. Örneğin, kaza tarihi itibariyle geçerli olan bir Yönetme-lik çerçevesinde alınmış maluliyet raporu dosyaya sunulmamış ise hakem salt kendisine verilen evraklar üzerinden karar verebileceğinden başvuruyu usûlden reddedebilir. Bununla birlikte hakemler, başvurucaya süre vermek yoluyla ek-sikliği tamamlatabilmektedir. Fakat bunu re'sen tamamlatmak zorunda olmadığı da öğretide ifade edilmektedir¹⁵². Bunun yanı sıra hakemler uygulamada ara ka-

¹⁴⁷ Dekak, *Yargılama Usulü*, 97.

¹⁴⁸ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 129.

¹⁴⁹ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 471.

¹⁵⁰ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 102; Yazar, hakemlerin müzekkere yazabilme yetkisinin bulunması gerekliliğini davayı aydınlatma ödevi ve tarafların hukukî dinlenilme hakkının tesisinin bir gereği olarak görmektedir (Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 105); Bu konuda, uyuşmazlığın çözümü bağlamında Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden hasar tarihindeki hava ve yağış durumuna ilişkin bilgi talebinde bulunulması ve söz konusu müzekkereye cevap verilmesi üzerine bilirkişi raporu hazırlanmasına ilişkin bir hakem kararı için bkz. HK. 15.10.2019, K. 2019/75944 (Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 102).

¹⁵¹ Karasu, "Güncel Sorunlar", 60; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 118; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 127.

¹⁵² Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 127.

rarlar vermekte, sağlık kurulunca verilen rapor kesin değilse ya da rapora itiraz edilmişse yeni bir rapor alınması şeklinde karar tesis edebilmektedir¹⁵³. Ölüm sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatının gündeme geldiği uyuşmazlıklarda yahut bedensel zararlarda güç kaybı tazminatının hesaplanması adına bilirkişi incelemesi talep edilebilmekte, bu raporlara yönelik itirazlar değerlendirilerek karar verilebilmektedir¹⁵⁴.

Nihayetinde hukukî dinlenilme hakkı çerçevesinde taraflara iddia ve savunmada bulunma hakkı verilmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu bağlamda taraflardan birinin sunduğu deliller hakkında diğer taraf da haberdar edilmelidir¹⁵⁵. Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 423 uyarınca tarafların, tahkim sürecinde eşit haklara ve yetkilere sahip olduğu gözetilmeli ve tarafların hukukî dinlenilme hakkını kullanmalarına olanak sağlanmalıdır. Çalışmamızda delil türleri bağlamında yalnızca sigorta tahkiminde uygulamada tereddütlere sebebiyet veren¹⁵⁶ senet, tanık, keşif ve bilirkişi delilleri üzerinde durulacaktır.

2. Senet

Senet, düzenleyen kişinin aleyhine delil teşkil eden ve kesin delil niteliğini haiz bir yazılı belgedir¹⁵⁷. Senet, nitelikli bir belge vasfındadır¹⁵⁸. İradenin dış dünyada varlık kazanmasına vesile olan veri taşıyıcısı çok genel anlamıyla belge kabul edilebilir ancak her belge kanun anlamında senet kabul edilemez¹⁵⁹. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 200. maddesinde, yapıldıkları zamanki miktar veya değerler esas alınmak suretiyle belirli miktarı aşan hukukî işlemlerin senetle is-

¹⁵³ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 115; Dekak, *Yargılama Usulü*, 98; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 118.

¹⁵⁴ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 115.

¹⁵⁵ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 122.

¹⁵⁶ Kanaatimizce tahkimde yemin delili de dayanılmasının önünde bir engel yoktur. Sigorta tahkiminde, Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ilgili hükümlerinin uygulanacağına yönelik genel atıf uyarınca tahkimde yargılamanın yenilenmesinin koşullarını düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 443 gereğince; yargılamanın iadesi sebeplerinden sadece 375'inci maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (e), (f), (g), (h), (ı) ve (i) bentleri uygulanır. Yargılamanın iadesi davası mahkemede görülür. 375'inci maddenin birinci fıkrasının (g) bendi ise lehine karar verilen tarafın, karara esas alınan yemini yalan yere ettiğinin, ikrar veya yazılı delille sabit olmasını bir yargılamanın sebebi olarak öngörmüştür. Bu çerçevede tahkimde yemin deliline dayanılmasında bir tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte sigorta tahkiminde daha ziyade evrak üzerinden karar verildiğinden ve ayrıca kurumun niteliği ve tarafları da göz önüne alındığında yemin delilinin kullanımına yönelik bir uygulama tespit edemediğimizi ifade etmemiz gerekir.

¹⁵⁷ Postacıoğlu, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*, 596-597; Bilge ve Önen, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri*, 554; Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 636-637; Ozan, Tok ve Harika, Koltas, "Senetle İspat Kuralının Tesis Ediliş Amacı Bakımından Bazı Vakıaların İspatına İlişkin Değerlendirmeler", *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22, S. 3 (2016), 2668

¹⁵⁸ Tok ve Koltas, "Senetle İspat", 2668; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 409.

¹⁵⁹ Pekcanıtez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usûl Hukuku*, 386; Süha Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2024), 937

patı bir zorunluluk olarak öngörülmüştür (HMK m. 200/1). Burada öngörülen ve her yıl güncellenen miktarı aşan hukukî işlemlerin tahkimde¹⁶⁰ de senetle, esas itibarıyla kesin delille ispatı gerekir. Diğer bir deyişle söz konusu sınırı aşan hukukî işlemler tanıkla ispat edilememektedir. İç tahkim açısından uygulama alanı bulan bu esaslar kanaatimizce sigorta tahkiminde de aynı şekilde geçerlidir. Bununla birlikte sigorta tahkimine başvuruya konu kılınan uyuşmazlıkların birçoğu haksız fiil niteliği taşıdığından bunlar açısından senetle ispat kuralının uygulanması gündeme gelmez. Senetle ispatın gerektiği konularda ise söz konusu düzenleme hatırlatılarak karşı tarafın açıkça muvafakat göstermesi üzerine tanık dinlenebilir (HMK m. 200/2). Bunun yanı sıra delil başlangıcı bulunuyorsa senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde de tanık dinlenebilir (HMK m. 202). Değinmek gerekir ki delil başlangıcı, sadece söz konusu vakıa bakımından senetle ispatın zorunlu olduğu durumlarda gündeme gelir. İlgili belge, vakıa açısından Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 202. maddesinde öngörülen tüm koşulları ihtiva etse dahi eğer o vakıanın ispatı Kanun gereğince senetle ispatı zorunlu kılmıyorsa bu delil, bir delil başlangıcı olarak nitelendirilmez yalnızca basit bir takdiri delil olarak kabul edilebilir¹⁶¹. Halbuki delil başlangıcı, senetle ispat zorunluluğunu ortadan kaldıran kuvvet verilmiş niteliği haiz bir takdiri delildir¹⁶².

Kanun koyucu, esas itibarıyla hukuki işlemler açısından güvenilir delillerin hükme dayanak teşkil etmesini sağlamak amacıyla senetle ispat zorunluluğunu öngörmektedir¹⁶³.

Kanun koyucunun tanık beyanlarının delil değeri hususunda kabul ettiği genel ilkeler hakem yargılamasında da geçerli kabul edilir¹⁶⁴. Bu bağlamda sigorta tahkiminde senede karşı senetle ispat zorunluluğu da uygulama alanı bulur¹⁶⁵.

3. Tanık

Tanık, davada taraflar arasında geçmişte meydana gelen, çekişmeli nitelikteki olaylar ve durumlara yönelik sahip olduğu bilgi ve algılarını mahkemeye aktaran kişidir¹⁶⁶. Tahkim sürecinde tanıklık, dava dışında yer alan üçüncü kişinin edinmiş olduğu bilgileri hakemlere sunması ile işlerlik kazanır¹⁶⁷. Daha önce

¹⁶⁰ Baki Kuru, *Medenî Usul Hukuku El Kitabı*, C. 2, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 1888; Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 471; Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 233; Dekak, *Yargılama Usulü*, 98.

¹⁶¹ Ozan Tok, *Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 29.

¹⁶² Tok, *Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı*, 29.

¹⁶³ Tok ve Koltas, "Senetle İspat", 2686.

¹⁶⁴ Kale ve Tunç Yücel, "Tahkim", 471.

¹⁶⁵ Kuru, *Medenî Usul*, 1888; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 130.

¹⁶⁶ Pekcanitez, Atalay ve Özekes, *Medenî Usul Hukuku*, 415; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 449; Tanrıver, *Medenî Usul Hukuku*, 984; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, 352; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 731.

¹⁶⁷ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 107.

ifade edildiği üzere, Sigortacılık Kanunu m. 30/15'te yer alan hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verebileceği yönündeki düzenlemeye getirilen farklı yorumlar neticesinde sigorta tahkiminde tanık dinlenip dinlenemeyeceği hususunda görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

Öğretideki bir görüşe göre, sigorta tahkim yargılamasında Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanacağı yönündeki düzenleme (SK. m. 30/23) çerçevesinde hakemler tanık dinleyebilir¹⁶⁸. Bu durumda tanıkların yeminsiz olarak dinlenmesi gerekir ve tanıklar gelmedikleri takdirde zorla getirilmeleri mümkün olmaz¹⁶⁹; ayrıca tanıkların bu şekilde sözlü olarak dinlenmeleri yanında imzalı beyanları da alınabilir¹⁷⁰.

Bir diğer görüşe göre ise evrak üzerinden karar verilmesi gerektiğine ilişkin kural, tanık dinlenilmesine engel teşkil etmektedir¹⁷¹. Bu nedenle tanık dinletmek yerine, Komisyona başvuru yapılmadan önce noter huzurunda tanık beyanları alınmalı ve söz konusu evrak delil olarak dosyaya konulmalıdır¹⁷². Zira hakemler medeni yargı özelinde hâkimin sahip olduğu bazı yetkilere sahip bulunmamaktadır¹⁷³. Hakemler ancak mahkemeden tanık dinlenilmesi yönünde yardım alabilir¹⁷⁴.

Uygulamada da bu konuda hakem kararları arasında birlik olduğu söylenemez. Bazı sigorta tahkim hakemleri tanık dinlenmesini kabul etmektedir. Bu konuda hakemlerce verilen bir kararda, dosyanın içeriği ve tarafların beyanları çerçevesinde gerçekleştirilen inceleme neticesinde bir ara karar alınmak suretiyle tanık listesini Komisyona sunabilmeleri amacıyla taraflara kararın tebliğinden itibaren on günlük kesin süre verildiği ve söz konusu sürede liste sunulmadığı takdirde bu haktan vazgeçilmiş sayılacağı ihtar edildiği görülmektedir¹⁷⁵. Diğer bir kararda, hakem heyetince alınan ara kararlar taraflara delillerini sunabilmeleri ve tanıklarını bildirebilmeleri için süre verildiği ve kararın tebliğ edildiği, buna rağmen sigorta kuruluşu cevap vermediğinden dosyanın mevcut bilgi ve belgeler çerçevesinde değerlendirildiği belirtilmektedir¹⁷⁶. Bu yöndeki olumlu uygulamalar yanında birtakım sigorta hakemleri ise sigorta tahkiminde tanık dinleme gibi

¹⁶⁸ Çakan, *Tahkime Elverişliliğinin Değerlendirilmesi*, 107.

¹⁶⁹ Çakan, *Tahkime Elverişliliğinin Değerlendirilmesi*, 107.

¹⁷⁰ Çakan, *Tahkime Elverişliliğinin Değerlendirilmesi*, 108.

¹⁷¹ Vildan Nuran Batar, *Sigorta Tahkiminde İspat Sorunları*, (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2022), 122; Fatma Tülay Parlak, *Sigorta Tahkim Yargılaması*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 262.

¹⁷² Batar, *İspat Sorunları*, 122; Parlak, *Sigorta Tahkim*, 262.

¹⁷³ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 261.

¹⁷⁴ Parlak, *Sigorta Tahkim*, 262.

¹⁷⁵ HK. 06.07.2015, K. 2016/3542, Hakem Karar Dergisi, S. 25, Ocak-Mart 2016, 67.

¹⁷⁶ HK. 07.01.2013, K. 2013/24, Hakem Karar Dergisi, S. 13, Ocak-Mart 2013, 10.

yetkilere sahip olunmadığını vurgulamak suretiyle tanık dinlenmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedirler¹⁷⁷. Bu konuda uyuşmazlık hakemleri yanında sigorta itiraz hakemleri arasında da görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Bazı sigorta itiraz hakemleri yalancı tanıklık durumunda yaptırım uygulanamamasını ve tebliğat yapılamamasını gerekçe göstererek tanık dinlenilmesine olumsuz yaklaşmaktadır¹⁷⁸. Diğer bazı sigorta itiraz hakemleri ise başvuru tanık deliline dayanmışsa ara karar vermek suretiyle talebin kabulü yönünde işlem tesis etmektedir¹⁷⁹.

Uygulamada tanık deliline dayanılması hususunda İstanbul BAM¹⁸⁰ 9. Hukuk Dairesinin kararları arasında dahi birlik sağlanamamaktadır.

İstanbul BAM 9. Hukuk Dairesi maddi hasarlı trafik kazasından kaynaklı maddi tazminat talebini konu edinen bir kararında, olayın bütünüyle aydınlatılabilmesi için keşif yapılması ve taraflarca bildirilecek tanıkların dinlenmesi gerektiğini vurgulamış, bunun ise sigorta tahkimine uygun olmadığını ifade ederek dosyadan el çekilmesi ve tahkim yargılamasının sona erdirilmesi gerekliliğine işaret etmiştir¹⁸¹. Bununla birlikte Daire diğer bir kararında ise resmi kaza tespit tutanağını düzenleyen tutanak imzacılarının ve davalının delil olarak dayandığı tamamen üçüncü kişi sıfatında bulunan firma çalışanlarınca tutulan tutanak imzacılarının tanık olarak dinlenmesi gerektiğini belirtmiştir¹⁸².

Yargıtay Dairelerinin ise bu konuda daha tutarlı bir yaklaşım içerisinde olduğu söylenebilir. 17. Hukuk Dairesi bir kararında, hakem heyetince yapılan, sürücünün kim olduğuna yönelik değerlendirmeye karşın gösterilen delillerin bu neticeye ulaşmaya yeterli olmadığı ve heyetçe yapılması gereken işin kaza tespit tutanağı imzacılarının tanık olarak dinlenmesi ve diğer delillerle bu beyanların birlikte değerlendirilmesi sonucunda kararın verilmesi gerekliliğine işaret etmiştir¹⁸³. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin bir kararına konu somut olayda, hakem heyetince sadece dosyada kendilerine verilen evraklar üzerinden değerlendirme yapılabileceği ve tanık dinlenmesinin ve davacı tarafın ticarî defterlerinde inceleme yapılmasının tahkimde öngörülen süreler içerisinde mümkün olamayacağı gerekçesiyle dosyadan el çekme kararı verilmiştir. Yargıtay Dairesi ise Sigor-

¹⁷⁷ HK. 11.09.2019, K. 2019/71816, Hakem Karar Dergisi, S. 39, Temmuz-Eylül 2019, 46.

¹⁷⁸ İHHK. 11.09.2019, K. 2019/71816 (Parlak, *Sigorta Tahkim*, 261).

¹⁷⁹ İHHK. 06.07.2015, K. 2016/3542 (Parlak, *Sigorta Tahkim*, 261); Esas itibarıyla hakemlerin tanık dinleyebilmesi duruşma açılması ile mümkün hâle gelir (Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 108); Tanık dinlenebileceği yönünde ayrıca bkz. HK. 16.08.2012, K. 2012/941, Hakem Karar Dergisi, S. 11, Temmuz-Eylül 2012, 16-17.

¹⁸⁰ Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'nca verilen 2019/4 Esas ve 2020/1 Karar numaralı ve 19.06.2020 tarihli İBK'dan önceki süreçte uygulamada itiraz hakem heyeti kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulmaktaydı.

¹⁸¹ İstanbul BAM 9.HD, 31.10.2019, E. 2017/2072, K. 2019/3686; bu yönde diğer bir karar için ayrıca bkz. İstanbul BAM 9.HD, 30.12.2019, E. 2018/1875, K. 2019/4121.

¹⁸² İstanbul BAM 9.HD, 08.03.2018, E. 2017/833, K. 2018/300.

¹⁸³ Y17.HD, 20.02.2014, E. 2014/1596, K. 2014/2221.

tacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğini belirterek hakem heyetinin tanık dinlemesi bakımından bir engel engel olmadığına vurgu yapmıştır¹⁸⁴.

Kanaatimizce sigorta tahkiminde tanık dinlenmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır. Bu noktada Sigortacılık Kanunu m. 30/ 15'te yer alan ilgili hükmün taraflarca getirilme ilkesini düzenlediği, tanık dinlenip dinlenemeyeceği hususunda herhangi bir sınırlama ve düzenleme içermediği; bu nedenle Hukuk Muhakemeleri Kanunu atfina gidilmesi gerektiği ifade edilebilir. Takdiri bir delil olan tanık beyanları, sigorta tahkim yargılamasında uyuşmazlığın adil bir şekilde çözülebilmesi bağlamında büyük önemi haizdir. Sigorta tahkimine konu kılınan uyuşmazlıklar daha ziyade -trafik kazasında olduğu gibi- haksız fiilden kaynaklanmaktadır. Haksız fiilin ispatı bağlamında ise tanıklık en önemli delillerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte sigortacılık alanındaki mevzuat hükümlerinde hakemlerin tanık dinleyebileceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Bu konuda Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf çerçevesinde ilgili hükümlerden yararlanılabilir. Daha önce de ifade edildiği üzere Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf salt tahkime yönelik hükümlere değil niteliğine uygun düştüğü ölçüde diğer hükümlere de yapılmış bir atıftır. Tanıklık genel olarak Kanun'un 240 ilâ 265. maddeleri arasında düzenlenmektedir. Niteliğine uygun düştüğü ölçüde söz konusu hükümlerden yararlanılabilir. Ancak atfın salt tahkim hükümlerine yapıldığı ifade edilseydi dahi tanık deliline dayanılmasında ve tahkimde tanık dinlenmesinde bir sakınca oluşmazdı. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 429. maddesinde tahkimde, delillerin ikamesi yanında keşif ve bilirkişi incelemesine ilişkin hükümlere yer verilmiştir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 536 ve 527. maddelerine karşılık gelen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 432. maddesinde ise delillerin toplanması bağlamında mahkemeden yardım istenebileceği hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun tahkime ilişkin hükümlerinde deliller mevzusunda hakemlerin tanık delilinden yararlanabilecekleri açıkça düzenlenmemiştir. Buna rağmen tahkimde hakemlerin tanık dinleyebileceği hususunda tereddüt bulunmamalıdır. Zira tahkimde yargılamanın yenilenmesini düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 443. maddesinde, m. 375/1-e'ye yapılan atıf bu konuda yol göstericidir. Söz konusu madde uyarınca tahkimde *"ifadesi karara esas alınan tanığın, karardan sonra yalan tanıklık yaptığıının sabit olması"* bir yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil etmektedir. Bu madde çerçevesinde değerlendirme yapıldığı takdirde de tahkimde hakemlerin tanık dinleyebileceği sonucuna ulaşılabilir. Uygulamada ise özellikle heyet hâlinde görülen uyuşmazlıklarda tanık dinlenmesinin zor olduğundan bahisle söz konusu delilden yararlanmaktan imtina edilmekte ve dosyalardan el çekme kararı verilmesi gibi sonuçlarla karşılaşmaktadır. Ka-

¹⁸⁴ Y11.HD, 11.7.2023, E. 2022/570, K. 2023/4337.

naatimizce sigorta tahkiminde heyet hâlinde yürütülen incelemelerde naip hakem atamasından yararlanılarak tanık beyanlarının alınması sağlanabilir. Bu konuda tanığın sözlü şekilde dinlenmesinin alternatifi olarak tanığa soru kağıdı gönderilmesi (HMK. m. 246) usûlünde olduğu gibi belirlenen sürede cevaplarının yazılı olarak alınması yolu da işletilebilir. Zira tanık dinlenemeyeceğinin kabulü özellikle haksız fiil teşkil eden uyuşmazlıklarda hakkaniyete aykırı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Bu konuda devlet mahkemelerini görevli ve yetkili kabul etmek suretiyle dosyadan el çekme kararları verilmesi ise uyuşmazlığı en kısa sürede çözmek amacıyla sigorta tahkimine başvuran bireyler açısından süreci daha da uzatan bir hâle sebebiyet verir. Bu ise sigorta tahkimi müessesinin devlet mahkemelerine nazaran avantajları hususunda soru işaretlerini gündeme getirir.

4. Keşif

Sigorta tahkiminde tanıklığa ilişkin uygulamalar yanında bir diğer problem, keşif yapılıp yapılamayacağına ilişkin yorum farklılıklarından kaynaklanmaktadır. Hâkimin duyu organları vasıtasıyla uyuşmazlık konusuna ilişkin olarak bulunduğu yerde yahut mahkemede bilgi sahibi olmasına keşif denilmektedir¹⁸⁵. Sigortacılık Kanunu'nda keşfe ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte kanaatimizce Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan atıf (SK. m. 30/23) tanıklıkta olduğu gibi sigorta tahkiminde keşfe de başvurulabileceği yönünde bir dayanak oluşturmaktadır. Keşif müessesesi esas itibarıyla Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 288 ile 292. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Söz konusu hükümlerden niteliğe uygun düştüğü ölçüde yararlanılabilir. Tahkim kısmında da bu konuda bazı düzenlemelere yer verilerek hakemlerin keşif yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir. Tahkimde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 431 uyarınca hakem tarafından yahut hakem heyetlerince keşif yapılmasına karar verilebilir. Bu bağlamda sigorta tahkiminde de hakemler gerektiğinde mahallinde keşif yapabilmelidir¹⁸⁶. Uygulamada ise daha ziyade hakemlerce bilirkişiye keşif yapılması konusunda yetki verilmektedir¹⁸⁷.

Hakemler söz konusu yargılamaya ilişkin keşif tarihini, uygun bir süreyi göz önünde bulundurarak taraflara bildirmelidir (HMK m. 429/2). Söz konusu bildirim sözlü açıklamayı ve tebliği ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan bildiri-

¹⁸⁵ İbrahim, Aşık, *Medenî Usul Hukukunda Keşif*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 20; Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medenî Usul Hukuku*, 437; Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 105; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 469; Tanrıver, *Medenî Usul Hukuku*, 1114; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, 370.

¹⁸⁶ Özbek, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 234; Kara, *Sigorta*, 501.

¹⁸⁷ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 130; Kontrollü katlama ve şekillendirme makinesinde meydana gelen hasarın, makine kırılmasına yönelik sigorta poliçesi kapsamında X Sigorta A.Ş. tarafından verilen teminat çerçevesinde tazmini talebini konu edinen başvuruda, mahallinde keşif yapılması ve makine üzerinde inceleme gerçekleştirilmesi hususunda bilirkişiye yetki verilmesine ilişkin bkz. HK. 14.11.2012, K. 2012/1153, Hakem Karar Dergisi, S. 12, Ekim-Aralık 2012, 29-33.

min belgelendirilmesi gerekir¹⁸⁸. Tebligatın mahkemelerce gerçekleştirilen usûlde yapılması aranmaz. Örneğin, tarafların bildirdiği faks adresine yapılan bildirim geçerli kabul edilmelidir¹⁸⁹. Bununla birlikte uygulamada hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar verebilmesi ve sigorta tahkiminin dört ay gibi kısa bir sürede neticelendirilmesi gerekliliği, keşfe başvuru hususunda tereddüt yaratabilmektedir. Sigorta tahkim yargılamasında keşfe karar verilebilmesi hususunda da hakem kararları ve uygulamaları arasında görüş ayrılıkları bulunmaktadır.

Bu konuyu ilgilendiren bir hakem kararında, hakemlerce kaza mahallinde keşif yapılarak elde edilen bilgilere göre sonuca varılması gerekliliğinin ifade edildiği ve keşif yapılarak karar verildiği görülmektedir. Somut olayda gerçekleştirilen keşifte, araçların çarpışma noktası göz önüne alındığında neredeyse her iki aracın da kat ettikleri sokağı geçmek üzere olduğu ve araçların ön tamponlarının uç kısmından birbirine çarptığı belirlenerek hemen hemen aynı esnada kavşağa girdikleri sonucuna ulaşılmış ve yargılama bu kabul üzerine devam etmiştir¹⁹⁰. Bir diğer hakem kararında sigorta temsilcisinin ya da vekilinin bulunmadığı keşfin naip hakem eşliğinde gerçekleştiği belirtilmiştir. Somut olayda bilirkişinin de katılımıyla riziko mahalli ve çevresi, işyerinin kamera kayıtları, hırsızlığın yapıldığı oda, masanın çekmecesi ve kilidi ayrıntılı şekilde incelenerek sonuca ulaşılmıştır¹⁹¹. Bu kararlarda görüldüğü üzere sigorta tahkiminde bazı hakemler keşif yapılmasına olumlu yaklaşmaktadır. Bununla birlikte bazı hakemler ise sigorta tahkiminin niteliği itibarıyla keşfe elverişli olmadığı kanaatini sürdürmektedir. Bu konudaki bir kararda; somut olayda keşif zorunluluğunun bulunması karşısında tahkim süreçleri ve öngörülen kanuni düzenlemeler çerçevesinde bu durumun fiziksel imkansızlığa sebebiyet verdiği ve uyuşmazlığın ancak adli yargı mercilerinde çözülebileceği, hakemlerin yazılı yargılama çerçevesinde sınırlı yetkilere sahip olduğu vurgulanarak görevli ve yetkili yargı organlarına başvuru hakkı saklı tutulmak suretiyle Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 435/1-c çerçevesinde dosyadan el çekme yönünde hüküm tesis edildiği görülmektedir¹⁹².

Yargı kararlarında da bu konuda farklı uygulamalar göze çarpmaktadır. İstanbul BAM 9. Hukuk Dairesi sigorta tahkiminde, hakemlerin keşif yapamayacağı yönünde kararlar vermiştir. Bu konuda önemli değerlendirmeler içeren bir dosyada, Sigortacılık Kanunu'nda hakemlerce keşif yapılabileceğine dair bir düzenlemeye yer verilmediği, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yapılan genel atıf gereğince hakemlerin keşif yapabilme yetkisinin varlığı ileri sürülebilir ise de

¹⁸⁸ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 130.

¹⁸⁹ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 130.

¹⁹⁰ HK. 01.02.2010, K. 2010/24, Hakem Karar Dergisi, S. 1, Ocak-Mart 2010, 31.

¹⁹¹ HK. 14.01.2013, K. 2013/62, Hakem Karar Dergisi, S. 13, Ocak-Mart 2013, 16-18.

¹⁹² HK. 11.09.2019, K. 2019/71816, Hakem Karar Dergisi, S. 39, Temmuz-Eylül 2019, 46.

hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar vereceğine yönelik Sigortacılık Kanunu m. 30/15 düzenlemesi göz önüne alındığında, mevcut deliller çerçevesinde tarafların kusur durumlarının saptanamayacağına işaret edilerek itiraz hakem heyetinin aynı yöndeki değerlendirmeleri isabetli bulunmuş ve davacının istinaf başvurusunun esastan reddi yönünde karar verilmiştir¹⁹³.

Yargıtay ise Bölge Adliye Mahkemesi uygulamalarının aksine sigorta tahkiminde hakemlerce keşif yapılabileceği kanaatindedir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, inşaat all risk sigorta poliçesine dayanan tazminat talebini konu edinen bir kararında bu meseleyi değerlendirmiştir. Somut olayda itiraz hakem heyeti, hasar ve tazminat hesabı için öncelikle olay yerinde keşif yapılmasının gerektiğini ve fakat hakemlerin yetkisi bağlamında bunun mümkün olmadığını ifade ederek davacı vekili tarafından yapılan itirazı reddetmiştir. Söz konusu kararın temyizi üzerine Daire, Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanacağına yönelik atıf (SK. m. 30/23) uyarınca işlem tesis edilmesi gerekliliğinin altını çizmiştir. Bu bağlamda Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 431'de yer alan hakemlerin bilirkişi seçebilmesi yanında keşfe de karar verebileceğine ilişkin hükme ve Kanun'un 432. maddesindeki hakemlerin mahkemeden yardım isteyebileceğine yönelik düzenlemeye dikkat çekmiştir. Netice itibarıyla keşif yapılmamasını somut olay özelinde eksik inceleme olarak nitelendirmiş ve kararın davacı yararına bozulmasına karar vermiştir¹⁹⁴. Diğer bir olayda ise itiraz hakem heyetince, il dışında bir yerde keşif yapılmasının ve buna yönelik olarak talimat yazısı yazılmasının mümkün olmadığı gerekçesiyle uyuşmazlığın çözüm yerinin genel mahkemeler olduğuna ve dosyadan el çekilmesine karar verilmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi ise burada yine Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na yönelik genel atfa yer vererek Kanun'un 431 ve 432. maddeleri çerçevesinde değerlendirme yapılabileceği kanaatine ulaşmış ve bu kararı da eksik inceleme gerekçesiyle bozmuştur¹⁹⁵.

Kanaatimizce, keşif konusunda yüksek yargı kararları içerisinde Yargıtay uygulamalarının daha doğru olduğu ifade edilebilir. Hakemlerin sadece taraflarca kendilerine verilen evrak üzerinden karar verilmesi gerekliliği, daha önce de açıkladığımız üzere, dava malzemesinin getirilmesine yönelik ilkeye işaret etmektedir. Bu düzenlemenin sigorta tahkiminde duruşma açılmamasına, keşif yapılamamasına ve tanık dinlenememesine gerekçe olarak gösterilmesi, tahkim

¹⁹³ İstanbul BAM 9.HD, 07.02.2019, E. 2019/59, K. 2019/105; Sigorta tahkimde keşif yapılamayacağı ve dosyadan el çekilmesine karar verilmesi gerektiğine ilişkin olarak bkz. İstanbul BAM 9.HD, 30.12.2019, E. 2018/1875, K. 2019/4121; Kazanın meydana geldiği mahalde keşif yapılması ve krokili rapor alınması gerektiğinden uyuşmazlığın tahkime elverişli olmadığı yönünde ayrıca bkz. İstanbul BAM 9.HD, 27.12.2019, E. 2017/2711, K. 2019/4090.

¹⁹⁴ Y11.HD, 01.07.2019, E. 2019/2312, K. 2019/5017.

¹⁹⁵ Y11.HD, 10.04.2019, E. 2018/4259, K. 2019/2849; Mahallinde keşif yapılması gerektiği yönünde ayrıca bkz. Y11.HD, 20.12.2017, E. 2017/3986, K. 2017/7431.

yargılamasının niteliği ile bağdaşmamaktadır. Süre bakımından sigorta tahkim yargılamasının dört ayda tamamlanmasına ilişkin kural da bu konuda fiziki bir engel olarak nitelendirilemez. Taraflardan birinin talebi üzerine ya da re'sen keşfe karar verildiği bir ihtimalde hakemler, derhal bir ara karar vererek ve bu konuda tarafların hukukî dinlenilme hakkını da göz önüne alarak uygun bir süre tayin etmek suretiyle zamanı etkili kullanabilir. Bunun yanı sıra tahkim süresi içerisinde tarafların iradesiyle açık ve yazılı muvafakat vermeleri suretiyle süre uzatımı imkanından da yararlanılabilir. Aksi takdirde uyuşmazlığın en kısa sürece çözülmesi amacıyla sigorta tahkimine başvuran tarafı, söz konusu madde hükmünün kanaatimizce hatalı yorumuyla devlet mahkemelerine yönlendirecek şekilde dosyadan el çekme kararları verilmesi ve bu şekilde tanık dinlenilmesinden, duruşma açılmasından, keşif yapılmasından imtina edilmesi, taraflar nezdinde yeni mağduriyetlere sebebiyet verir. Uygulamada keşif yapılabileceği kanaatiyle hareket eden hakem heyetleri, değindiğimiz bazı kararlarda görüleceği üzere naip hakem ataması imkânından yararlanabilmektedir. Özellikle hakemlerin farklı şehirlerden atandığı hâllerde bir araya gelmelerinin ve keşfi heyet hâlinde gerçekleştirmelerinin zorlukları bu şekilde aşılabılır. Hatta aynı şehirde dahi keşfin naip hakem katılımıyla ve huzurunda gerçekleştirilmesinin önünde bir engel bulunmamaktadır.

5. Bilirkişi

Bilirkişi, tecrübe prensiplerine yönelik olarak hâkimde eksik olan bilgiyi sunan ve söz konusu prensiplere dayanarak sabit bir olaydan sonuçlar çıkaran ya da kendi özel bilgisi sayesinde uyuşmazlık konusu olayları tespit eden kişidir¹⁹⁶. Hukuk bilgisi dışında kalan ve çözümü özel ve teknik bilgiyi gerektiren durumlarda bilirkişiden rapor alınabilir¹⁹⁷.

Tanık dinlenmesi ve keşif yapılması hususunda uygulamada yaşanan tereddütlerin aksine bilirkişi raporları sigorta tahkiminde en sık başvurulacak deliller arasında yer almaktadır.

Sigortacılık Kanunu'nun hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kıyasen uygulanabileceğine yönelik düzenlemesi çerçevesinde, çözülmesi hukuk dışında özel veya teknik bir bilgi gerektiren konularda bilirkişiye başvurulabilir. Bunun yanı sıra Sigortacılıkta Tahkime İlişkin Yönetmeliğin 16. maddesinin 12. fıkrasında da bu konu açıkça düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu hükümde, hakemlerin, çözülmesi hukuk dışında özel ve teknik bilgi gerektiren konularda taraflardan birisinin talebi doğrultusunda ya da re'sen bilirkişiye başvurabileceği ifade edilmektedir. Bu çerçevede hakemler, halli özel ve teknik bilgi ge-

¹⁹⁶ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medenî Usûl Hukuku*, 424; Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku*, 997; Saim Üstündağ, *Medeni Yargılama Hukuku*, 740; Berkin, *Medeni Usul Hukuku Esasları*, 201.

¹⁹⁷ Pekcanitez, Atalay ve Özkes, *Medenî Usûl Hukuku*, 424; Arslan, Yılmaz, Taşpınar Ayvaz ve Hanağası, *Medenî Usul Hukuku*, 456-457; Tanrıver, *Medenî Usûl Hukuku*, 1004; Alangoya, Yıldırım ve Deren Yıldırım, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, 359.

rektiren hususlarda bilirkişiden rapor talep edebilir¹⁹⁸. Komisyon Başkanlığı, her yıl sigorta tahkim sürecinde görev alabilecek bilirkişilere ilişkin bir liste düzenlemektedir. Fiilen sigorta hakemliği yahut itiraz hakemliği yapan kişilerin Komisyonun oluşturacağı bu listede yer alabilmesi mümkün değildir (STİY m. 16/12). Hakemlerin yasaklılığı ve reddine ilişkin kurallar, bilirkişiler açısından da uygulama alanı bulur (STİY m. 16/12). Hakemler, uzmanlık alanlarına göre değerlendirme yapmak suretiyle bu liste üzerinden rastgele bilirkişi ataması yapmaktadır¹⁹⁹.

Sigorta Tahkim Komisyonunda hakemlerce verilen ara kararların yanında bilirkişi raporları da taraflara uygulamada e-posta yoluyla gönderilmektedir²⁰⁰. Taraflara yapılacak bildirimler, posta yoluyla gerçekleştirilebileceği gibi bu konuda internet olanaklarından veya fakstan da yararlanılabilir²⁰¹. Şayet rapora itiraz söz konusu ise bu hususta ek rapor ya da yeni rapor alınabilmesi mümkündür²⁰².

Bilirkişiye emeklerinin karşılığında ödenmesi gereken ücret ve diğer giderler açısından Komisyon Başkanlığı'nın görüşü çerçevesinde kurum tarafından belirlenen tarife hükümleri (STİY m. 16/12) uygulama alanı bulur²⁰³.

Sigorta tahkim yargılaması sürecinde bilirkişi raporuna başvurulması gereken hâllerde söz konusu delile dayanılmaması, yüksek yargı kararlarına konu olmaktadır.

Örneğin İstanbul 17. Bölge Adliye Mahkemesi bir kararında²⁰⁴; Sigortacılık Kanunu'nun 30/23 maddesinde düzenlenen ve Sigortacılık Kanunu'nda hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanmasına imkân sağlayan atıf hükmünü gerekçe göstererek hakemlere delilleri elde etme ve değerlendirme hususunda önemli yetkiler verildiğine ve yargılama esnasında bu yetkilerin kullanılması gerekliliğine işaret etmiştir. Kararda, süresi içerisinde özel ve teknik bilgiyi gerektiren hususlarda bilirkişiye inceleme yaptırılabilmesi ve uyuşmazlığın çözümü noktasında önem arz eden resmi belgelerin ilgili yerlerden getirtilebileceği vurgulanmış ve somut olayda dosyadan el çekme kararının uyuşmazlığı kısa sürede çözüme amacı taşımadığı belirtilmiştir.

Yargıtay 17. Hukuk Dairesi de bir kararında, hakem heyeti tarafından sürücü olduğu kabul edilen kişinin uyuşturucu madde etkisinde olduğu görüşünün de benimsenmesi karşısında, sürücüde bulunan madde oranının sonuca doğrudan doğruya etkisinin, söz konusu madde dışında dış unsurların olayın meydana gelmesi

¹⁹⁸ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 234; Karasu, "Güncel Sorunlar", 60; Kara, *Sigorta*, 501; Özgen, *Arabuluculuk ve Tahkim*, 112.

¹⁹⁹ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 105.

²⁰⁰ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 130.

²⁰¹ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 130.

²⁰² Özgen, *Arabuluculuk ve Tahkim*, 112.

²⁰³ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 105.

²⁰⁴ İstanbul BAM 17.HD, 24.01.2019, E. 2018/3178, K. 2019/173.

noktasında rol oynayıp oynamadığının tespiti için hakemlerce, nöroloji uzmanından, hukukçudan ve trafik konularında uzman bir kişiden oluşan bilirkişi kurulu vasıtasıyla incelenmesi gerekliliğine işaret etmiştir. Olayın salt madde etkisinde meydana geldiğinin kabulü hâlinde hasar, poliçe teminatının dışında kalacağından davanın reddi, aksi takdirde kabulü yönünde karar verilmesi gerekeceğinden somut olayda eksik incelemenin bulunduğuna karar vermiştir²⁰⁵.

Öğretide, özel ve teknik bilgi gerektiren hususlarda hakemlerin söz konusu alanda uzman olsalar dahi bilirkişiye başvurmadan karar vermemesi gerektiği ifade edilmektedir²⁰⁶. Esas itibarıyla Yargıtay kararlarında da tarafın savunma hakkı çerçevesinde bu görüşün benimsendiği ifade edilebilir. Yargıtay 17. Hukuk Dairesi bir kararında, Sigortacılık Kanunu'nun Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanabileceğine yönelik atıf hükmüne değindikten sonra ilgili Kanun'un 266 ve devamı maddelerinde yer alan bilirkişilik müessesesine başvurulması gerektiğinin altını çizmiştir. Daire, uyuşmazlığın giderilmesi için teknik bilgiye ihtiyaç duyulan hâllerde hâkimin (hakemin) bu bilgiye sahip olduğu bir ihtimâlde dahi mutlaka bilirkişiden rapor alınmasını, delillerin serbestçe değerlendirilmesi ve savunma hakkının kullanımı bağlamında elzem görmektedir. Bu noktada bilirkişi raporlarının taraflara tebliği, rapora itiraz ve delillerin serbestçe değerlendirilmesi konuları ayrıca önem arz etmektedir. Çalışma gücünün kaybı sebebiyle maddi tazminat talebini konu edinen bu dosyada, uyuşmazlığın çözümünün teknik bilgiyi gerektiği hakem heyetince de ifade edilmiştir. Bununla birlikte tazminatın aktüer hesaplaması noktasında bilirkişi ataması yerine heyet üyesi hakemlerden birisi tarafından yapılan hesaplamanın benimsenerek hükme esas alınması Dairece doğru görülmemiştir. Aktüeryal hesaplamada bilirkişi incelemesine başvurulması, söz konusu rapora karşı taraflara itiraz imkânı tanınması ve bu bağlamda raporun taraflara tebliği edilmesi gerekliliği kararda vurgulanmıştır²⁰⁷.

D. TAHKİKATIN SONA ERMESİ VE KARAR

1. Tahkikatın Sona Ermesi ve Nihai Karar

Sigorta tahkim yargılaması tek hakem tarafından yürütülmüş ise bu hakem, bizzat kendisinin yapacağı inceleme ve değerlendirme sonucunda karar verir. Heyet hâlinde dosyaya bakılması söz konusu ise gizli müzakere usûlünden yararlanılır²⁰⁸. Hakem kararları verildiği anda icrai kabiliyeti haizdir²⁰⁹. Bu bağlamda verilen eda hükümleri emir içeren hükümlerdir²¹⁰.

²⁰⁵ Y17.HD, 20.02.2014, E. 2014/1596, K. 2014/2221.

²⁰⁶ Karasu, "Güncel Sorunlar", 64.

²⁰⁷ Y17.HD, 15.05.2014, E. 2014/5005, K. 2014/7686.

²⁰⁸ Kara, *Sigorta*, 502.

²⁰⁹ Kara, *Sigorta*, 502.

²¹⁰ Sarp Şahankaya, *Adi Ortaklıklarda Haklı Sebeplerle Fesih ve Ortaklıktan Çıkarma*, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2021), 176, dn. 550.

Hakemlerin nihai kararları Komisyon Müdürü'ne tevdi (SK. m. 30/16) edilir ve bu şekilde hakemlik görevi sona erer²¹¹. En geç üç iş günü içerisinde Müdür, kararı uyuşmazlığın taraflarına bildirir. Karar aslı, dosya ile Komisyonca saklanır (SK. m. 30/16). Buradaki üç günlük süre düzenleyici nitelikte olup Müdür tarafından süreye uyulmamış olması hakem kararının sıhhatini etkilemez²¹².

Hakemlerce verilen esasa ilişkin nihai kararın, hükmün kapsamını düzenleyen Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 297. maddesinde öngörülen unsurları bünyesinde barındırması gerekir. Bunun için de öncesinde çekişmeli vakıalara ilişkin hususlarda ciddi bir tahkikatın gerçekleştirilmesi, delillerin tartışılarak değerlendirilmesi, sabit görülmüş vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuçların ortaya konulması ve hukukî sebeplerin gösterilmesi gerekir²¹³. Hakem kararlarında uyuşmazlığın nelerden ibaret olduğunun yanında maddi ve hukukî gerekçeye de mutlaka yer verilmelidir. Ayrıca yargılama giderleri de kararda bulunması gereken unsurlar arasında yer almalıdır²¹⁴. Talebin kısmen yahut tamamen reddi hâlinde Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nde belirlenmiş ücretin beşte biri olacak şekilde aleyhe vekalet ücretine hükmolunur (SK. m. 30/17).

2. Karara Karşı İtiraz ve Kanun Yoluna Başvuru

Sigorta tahkiminin kendine özgü yapısı ve sistemin getirilişindeki amaç çerçevesinde burada verilen hakem kararlarına karşı başvurulacak kanun yollarının genel tahkim müessesinden farklılık arz etmesinin doğal olduğu ifade edilebilir²¹⁵. Öncelikle değinmek gerekir ki sigorta tahkiminde bazı hakem kararlarına karşı başvurulabilecek herhangi bir hukukî çare öngörülmemiştir. Bu konuda Kanunda, uyuşmazlığın değeri göz önünde bulundurulmuştur²¹⁶. Sigortacılık Kanunu'nun 30/12 maddesinde, uyuşmazlığın 5.000 TL'nin altında olması durumunda verilecek hakem kararlarının kesin olduğu ifade edilmiştir. 5000 TL ve bu meblağı aşan uyuşmazlıklara ilişkin hakem kararlarına karşı ise kararın Komisyon tarafından ilgiliye bildiriminden başlamak üzere on gün içerisinde, bir sefere mahsus olarak Komisyon nezdinde itiraz edilebilmektedir (SK. m. 30/12). İlgili düzenlemede öngörülen on günlük süre hak düşürücü niteliktedir²¹⁷. Ayrıca 28 Şubat 2023 tarihli ve 32118 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olan Tebliğ uyarınca 28.02.2023 tarihinden itibaren söz konusu meblağ 15.000 TL olarak uygulanmaktadır. Bugün itibarıyla hakem kararlarına karşı itiraz yolunun işleti-

²¹¹ Kara, *Sigorta*, 502.

²¹² Semerci Vuraloğlu, "Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması", 294.

²¹³ Çakan, *Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*, 101.

²¹⁴ Kurt Konca, "Sigorta Uyuşmazlıkları", 1363.

²¹⁵ Çorbacıoğlu Aydoğmuş, "Sigorta Tahkim Komisyonu", 14.

²¹⁶ Alper Tunga Küçük, "Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Verilen Hakem Kararlarına Karşı İtiraz ve Temyizde Parasal Sınırların Belirlenmesi", *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, S. 18, (2021), 766.

²¹⁷ Sarıbaş, "Sigortacılık", 1358.

lebilmesi için hakem kararının 28.02.2023 veya daha sonraki bir tarihte verilmiş olması ve uyuşmazlık konusunun 15.000 TL veya bu meblağı aşması gerekir. İtiraz yolu açık olmasına rağmen öngörülen sürede başvuru hakkı kullanılmazsa karar kesinleşir.

Sigorta tahkiminde öngörülen itiraz yolu, kendine özgü bir hukukî çare olup teknik anlamda bir kanun yolu değildir²¹⁸. Burada esas itibariyle Komisyon nezdinde bir itiraz yolu öngörülmesi suretiyle sistem içerisinde bazı uyuşmazlıklara çözüm bulunması istenmiştir²¹⁹. Bununla birlikte itiraz incelemesinde, salt uyuşmazlık hakemlerinin kararlarının kontrolüyle yetinilmeyerek gerektiğinde yeni bir karar verilebilir²²⁰. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda öngörülen kanun yollarına ilişkin hükümler, itiraz prosedüründe kıyasen uygulanabilir²²¹. Uygulamada itiraz incelemesi için öngörülen iki aylık süre dolayısıyla duruşma yapılmamaktadır²²².

İtirazda bulunabilmek için başvuruya ilişkin olarak öngörülen ücretin Komisyona yatırılması gerekir. Kararın icrası itiraz üzerine durur. İtiraz, Komisyon tarafından oluşturulan ve münhasıran bu talepleri incelemekle görevli hakem heyetleri tarafından değerlendirilir. Bu konuda hakem heyetlerince işin kendilerine intikalinden itibaren iki ay içerisinde karar verilir (SK. m. 30/12). Tarafların açık rızasıyla itiraz hakemlerinin karar verme sürelerinin uzatılabilmesi de mümkündür²²³. Bu durumunda uzatılan sürenin belirli bir süreye bağlanması gerekmektedir²²⁴. İtiraz hakem heyeti, talebi reddederse, itiraz üzerine duran kararın icrası kaldığı yerden devam eder²²⁵.

Komisyona daha ziyade maddi değeri düşük uyuşmazlıklar için başvuru yapılmaktadır²²⁶. Kanunda 40.000 TL'nin üzerindeki uyuşmazlıklarda itiraz üzerine verilecek kararlara ilişkin temyiz yoluna başvurulabileceği düzenleme altına alınmıştır (SK. m. 30/12). Bugün için 28 Şubat 2023 tarihli ve 32118 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmış olan Tebliğ gereğince Komisyona yapılan 238.730 TL'nin üzerindeki meblağlara yönelik uyuşmazlıklar için itiraz üzerine verilecek hakem kararları açısından temyiz yolunun açık olduğu ifade edilebilir. Öncelikle itiraz yolu tüketilmeksizin doğrudan temyize başvurulması mümkün değildir²²⁷.

²¹⁸ Ali Cem Budak, "Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin Kuruluşunun 20. Yılı Armağanı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, S. 1 (2016), 127.

²¹⁹ Çorbacıoğlu Aydoğmuş, "Sigorta Tahkim Komisyonu", 15.

²²⁰ Budak, "Değişiklikler", 127; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 123.

²²¹ Budak, "Değişiklikler", 127; Turgut, "Tahkim Komisyonu", 123.

²²² Küçük, "Parasal Sınırlar", 769.

²²³ Parlak, "Sorunlar", 258; Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 147.

²²⁴ Parlak, "Sorunlar", 258.

²²⁵ Kayıhan ve Selanik, *Sigorta*, 148.

²²⁶ Kara, *Sigorta*, 503.

²²⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta*, 117.

Bununla birlikte hakemlerce tahkim için öngörülen sürenin sona ermesinden sonra kararın verilmesi, hakemlerin yetkisinde bulunmayan konularda karar vermesi ya da tarafların iddialarına ilişkin olarak hakemlerce karar verilmemesi durumlarında her hâlükârda temyiz yoluna başvurulabilir. Temyizdeki usûl ve esaslara ilişkin olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanması gündeme gelir (SK. m. 30/12).

Kanun yoluna başvuru hususunda 20 Temmuz 2016 sonrasında Bölge Adliye Mahkemelerinin göreve başlamasının ardından uygulamada tereddütler yaşanmış, öğretilerde konu tartışılmış²²⁸ ve itiraz hakem heyeti kararlarına karşı temyiz yerine istinafa başvurulması yönünde uygulama gelişmiştir. Bununla birlikte Yargıtay İçtihatları Birleştirme Hukuk Genel Kurulu'na verilen 2019/4 Esas ve 2020/1 Karar numaralı ve 19.06.2020 tarihli İBK ile sorun çözüme kavuşturulmuş ve itiraz hakem heyeti kararlarına karşı doğrudan Yargıtay'a temyiz başvurusunda bulunulması gerekliliği ifade edilmiştir.

Temyiz süreci neticesinde kararın bozulması ihtimalinde Komisyona gönderilen dosyalarda Komisyon Başkanlığı, idarî bir karar olarak Sigortacılık Kanunu m. 30/12 ve m. 30/16'da yer alan sürelerle riayet edilerek karar verilmesi gerektiği yönünde uygulama geliştirmiştir. Bununla birlikte söz konusu ihtimale ilişkin süreler, Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenmediği için Sigortacılık Kanunu m. 30/23'te yer alan atfa istinaden tahkim süresine ilişkin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 427/1 hükmünün uygulanması gündeme gelmelidir. Söz konusu düzenlemede yargılama için öngörülen süre ise bir yıldır²²⁹.

Kesinleşen hakem kararları, taraflar açısından tıpkı mahkeme kararları gibi kesin hüküm teşkil eder²³⁰. Dolayısıyla sigorta tahkiminde kesin hükmü ortadan kaldırmaya yarayan olağanüstü bir kanun yolu olan, yargılamanın yenilenmesi de mümkün olmalıdır²³¹. Hukuk yargılaması bağlamında yargılamanın yenilenmesi müessesesi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 374 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş, Kanun'un 375. maddesinde yargılamanın yenilenmesi sebeplerine yer verilmiştir. Hakem kararlarına karşı yargılamanın yenilenmesi ise özel olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 443. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Bu madde uyarınca yargılamanın yenilenmesine ilişkin hükümler niteliğine uygun düştüğü ölçüde tahkimde uygulama alanı bulur. Sebepler açısından ise ancak 375. maddenin birinci fıkrasının (b), (c), (e), (f), (g), (h), (i) ve (i) bentlerine dayanılabilir (HMK m. 443). Kanaatimizce Hukuk Muhakemeleri Kanunu

²²⁸ Bu konudaki tartışmalar için bkz. Küçük, "Parasal Sınırlar", 764-765; Köksal, "Direnme Hakkı", 137-138; Çorbacıoğlu Aydoğmuş, "Sigorta Tahkim Komisyonu", 15-16; Sarıbaş, "Sigortacılık", 1359.

²²⁹ Parlak, "Sorunlar", 259.

²³⁰ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 248; Dekak, *Yargılama Usulü*, 123.

²³¹ Öztekin, "Sigortacılıkta Tahkime Bakış", 248; Dekak, *Yargılama Usulü*, 123; Özgen, *Arabuluculuk ve Tahkim*, 125.

hükümlerine yapılan genel atıf uyarınca niteliğine uygun düştüğü ölçüde söz konusu sebepler sigorta tahkiminde de geçerli kabul edilmelidir. Bu konuda örneğin sigorta tahkiminde tanık dinlenebileceği görüşünde olduğumuzu daha önce ifade etmiştik. Bu çerçevede beyanları karara esas alınan tanığın, sonrasında yapılan tanıklık yaptığı sabit olursa, bu durumun sigorta tahkiminde bir yargılamanın yenilenmesi sebebi olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Yine bu çerçevede hükme esas alınmış raporda bilirkişinin kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sabit olması, bir yargılamanın yenilenmesi sebebi teşkil eder. Bu noktada değinmek gerekir ki yargılamanın yenilenmesi davası, mahkemede incelenir. Bu hususta görevli mahkemenin Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 410. maddesi de göz önünde bulundurularak Asliye Ticaret Mahkemesi olduğu söylenebilir. Bu noktada Asliye Ticaret Mahkemesi, öngörülen sebeplerden birisinin gerçekleştiği kanaatine varırsa hakem kararını iptal eder ve yeniden bir karar verilebilmesi için kararı hakem veya hakem heyetine gönderir. Bu hâlde hakem veya hakem heyeti yeniden oluşturulmak suretiyle bir karar verilmelidir (HMK. m. 443). Sigorta tahkim yargılaması bağlamında söz konusu esas incelemesinin itiraz hakem heyetince yapılması gerektiği ifade edilebilir²³².

SONUÇ

Sigorta ettirenler veya sigorta sözleşmelerinden menfaat sağlayanlar ile riski üstlenmiş bulunan sigorta kuruluşları arasındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıklar yanında güvence hesabından yararlanacak kişilerle güvence hesabı arasındaki uyuşmazlıkların çözümü için öngörülen sigorta tahkim müessesesi, bireylere haklarını adlî yargıya nazaran çok daha hızlı şekilde elde etme imkânı sağlamaktadır. Sigorta tahkim müessesesi, esas itibarıyla bir nispî zorunlu tahkim olarak nitelendirilebilir. Söz konusu usûlün amaçlarından birisi bireylere en hızlı yargılamayı sunmaktır. Komisyona yapılan başvurunun ardından uyuşmazlığa ilişkin dosya ilk olarak raportörlerce incelenir. Burada esas itibarıyla usûlî koşullar çerçevesinde bir değerlendirme yapılmakta ve uygun görülen başvurular hakemlere tevdi olunmaktadır. Hakemlerce gerçekleştirilen yargılama ilk etapta dört aylık bir sürede neticelendirilmelidir. Elbette ki bu süre tarafların anlaşmasıyla tahkim süresi içinde uzatılabilmektedir. Bununla birlikte öngörülen süreye riayet edilebilmesi için uygulamada hakemlerce dosyalar, esas itibarıyla duruşma açılmaksızın incelenmektedir. Bu konudaki dayanağı oluşturduğu ifade edilen Sigortacılık Kanunu'nda düzenlenen hakemlerin sadece kendilerine verilen evrak üzerinden karar vereceğine yönelik hükmü, birçok yorum farklılığına sebebiyet vermektedir. Bu hükmün hakemlerin duruşma açamayacağı şeklinde anlaşılması gerekir. Burada kanun koyucu daha iyi şekilde ifade edebilme olanağı bulunmasına karşın esas itibarıyla taraflarca getirilme ilkesine işaret etmek

²³² Parlak, *Sigorta Tahkim*, 378.

istemiştir. Hakemlerin önüne dosyaların tamamlanmış bir şekilde, tüm evraklar içerisinde gelmiş olması hızlı bir yargılama için büyük önemi haizdir. Hakemlerin kendilerine tanınan sınırlı süre içerisinde dava malzemesi ve bu bağlamda delilleri toplamak zorunda kalmalarının önüne geçilmek istenmiştir. Diğer bir deyişle kanun koyucunun sigorta tahkiminde tercihi re'sen araştırma değil taraflarca getirilme ilkesi olmuştur. Bununla birlikte uygulamada söz konusu hükmün hatalı bir şekilde sigorta tahkiminde sadece evrak üzerinden karar verilebileceği, duruşma açılmayacağı, tanık dinlenemeyeceği ve keşif yapılamayacağı şeklinde anlaşılması birçok probleme ve hak kayıplarına sebebiyet vermektedir. Hükmün hatalı yorumu hakkaniyete uygun bir yargılamanın gerçekleşmesini engelleyebilecek niteliktedir. Halbuki Sigortacılık Kanunu, ilgili düzenlemelerde hüküm bulunmayan hâllerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun kıyasen uygulanabileceğine dair bir atıf hükmü içermektedir. Bu çerçevede değerlendirme yapıldığında ve hüküm daha doğru olarak taraflarca getirilme ilkesine bir gönderme yapıldığı şeklinde anlaşıldığında birçok sorunun önüne geçilebilir. Netice itibarıyla de sigorta tahkiminde duruşma açılabilir, keşif yapılabilir ve tanık da dinlenebilir. Kaldı ki çalışmamızda değinildiği üzere Yargıtay'ın görüşü de Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin bu durumlar için kıyasen uygulanabileceği yönündedir. Sigorta hakemleri arasındaki görüş farklılıklarının da Yargıtay uygulaması çerçevesinde giderilmesi sigorta tahkimini daha öngörülebilir kılacaktır. Heyet hâlinde hakem ataması bulunan dosyalarda naip hakem uygulaması getirilerek tanık dinlenebileceği gibi keşif de yaptırılabilir. Trafik kazaları gibi haksız fiile dayanan birçok uyuşmazlığın çözümü de hakkaniyet esasları dahilinde çözülmüş olur. Salt evrak üzerinden inceleme yapılabileceği gerekçesiyle adlî yargıyı yetkili ve görevli kabul ederek dosyadan el çekme kararları verilmesi neticesinde bireylerin mağdur olmasının da önüne geçilmiş olur. En kısa sürede bir kesin hüküm ve icra edilebilir bir karar alma gayesiyle sigorta tahkimine başvuranların adlî yargıya yönlendirilmesi, sürecin bütünü tahkim süresi kadar uzatmaktadır. Bu nedenle de tahkimi tercih edenler doğrudan adlî yargıda dava açan benzer dosya sahiplerine nazaran daha da dezavantajlı konuma gelmektedirler. Kanaatimizce Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin kıyasen uygulanması gibi bir imkân varken bunun göz ardı edilmemesi gerekir. Yargıtay kararları da bu yönde olduğundan uygulamada yer alan hakemler bu konuda çekingen davranmamalıdır.

KAYNAKÇA

- Alangoya, Yavuz, Yıldırım, M. Kamil ve Deren Yıldırım, Nevhis, *Medenî Usul Hukuku Esasları*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011.
- Arslan, Ramazan, Yılmaz, Ejder, Taşpınar Ayvaz, Sema ve Hanağası, Emel, *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Aşık, İbrahim, *Medenî Usul Hukukunda Keşif*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Atalı, Murat, Ermenek, İbrahim ve Erdoğan, Ersin, *Medenî Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Ayhan, Rıza, Çağlar, Hayrettin ve Özdamar, Mehmet, *Sigorta Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Batar, Vildan Nuran, *Sigorta Tahkimde İspat Sorunları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Berkin, Necmeddin, M., *Medeni Usul Hukuku Esasları*. İstanbul: Hamle Matbaası, 1969.
- Bilge, Necip ve Önen Ergun, *Medenî Yargılama Hukuku Dersleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1978.
- Budak, Ali Cem. “Sigortacılıkta Tahkim Alanında Meydana Gelen Değişiklikler”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nin Kuruluşunun 20. Yılı Armağanı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, S. 1 (2016): 121-129.
- Çakan, Oya. *Sigorta Tahkim Yargılaması ve Tahkime Elverişliliğin Değerlendirilmesi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Çorbacioğlu Aydoğmuş, Ececan. “Sigorta Tahkim Komisyonu Kararlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları”, *Terazi Hukuk Dergisi* 18, S. 204 (2023): 10-18.
- Dekak, Mehmet Tuğberk. *Sigorta Tahkiminde Yargılama Usulü*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Durmuş, Gökçen. “Tahkim Müessesinde Usul İlkeleri”, *Türk Hukuk Araştırmaları Dergisi* 1, S. 2 (2016): 73-95.
- Hacıömeroğlu, Abdülhamid Oğuzhan, “Trafik Sigortasında Dava Açılmadan Önce Sigortacı Tarafından Zarar Görene Yapılan Ödemenin Zamanaşımını Kesip Kesmediği Meselesi, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10, S. 2, (2024): 565-579.
- İşık, Halil Alperen. *Denizcilik Sigortalarına Uygulanacak Hukuk*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Kale, Serdar ve Tunç Yücel, Müjgan. “Sigortacılık Kanununda Tahkim”. *Haluk Konuralp Anısına Armağan 1*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2009: 461-477.
- Kara, Hacı. *Sigorta Hukuku*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Karasu, Rauf. “Sigorta Tahkimi ile İlgili Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 7, S. 26 (2016): 49-69.
- Kayihan, Şaban ve Selanik, Atakan Adem. *Sigorta Hukukunda Alternatif Çözüm Yolları ve Tahkim Usulü*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2024.
- Korkmaz, Cansu. “Sigorta Tahkimine İlişkin Anayasa Mahkemesi’nin 01.03.2023 Tarihli ve 2019/20425 Sayılı Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi”, *3. Uluslararası Necmeddin Erbakan Hukuk Kongresi, Tam Metin Bildiri Kitabı*. Konya: Neu Press, 2023: 454-470.

- Köksal, Bahadır. “Sigortacılıkta Tahkimde İtiraz Hakem Heyetinin Direnme Hakkı”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 166 (2023): 129-154.
- Kurt Konca, Nesibe. “Sigorta Uyuşmazlıklarının Tahkim Yoluyla Çözümü”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan 1*, (2010): 1343-1365.
- Kuru, Baki. *Medenî Usul Hukuku El Kitabı*, C. 2. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Küçük, Alper Tunga. “Sigorta Tahkim Komisyonu Nezdinde Verilen Hakem Kararlarına Karşı İtiraz ve Temyizde Parasal Sınırların Belirlenmesi”, *Antalya Bilim Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 9, S. 18 (2021): 763-783.
- Parlak, Fatma Tülay. *Sigorta Tahkim Yargılaması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Parlak, Fatma Tülay. “Sigorta Tahkim Yargılamasında Süre Uzatıma Taraflardan Birinin Muvafakat Vermemesi Halinde Karşılaşılan Sorunlar”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 27, S. 2 (2023): 249-272.
- Pekcanıtez Hakan, Atalay Oğuz ve Özekes Muhammet, *Medenî Usûl Hukuku*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2024.
- Özbek, Mustafa Serdar. *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2009.
- Özdamar, Mehmet. “Sigorta Hukukunda Uyuşmazlıkların Çözümünde Tahkim Sistemi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 17, S. 2 (2013): 831-856.
- Özgen, Mustafa. *Sigorta Hukukunda Arabuluculuk ve Tahkim*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Öztek, Selçuk. “Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu Yönünden Sigortacılıkta Tahkime Bakış”, *Legal Medenî Usûl ve İcra İflâs Hukuku Dergisi*, S. 2 (2009): 221-249.
- Polat, Ayşegül. “Asimetrik Tahkim Sözleşmelerinin Geçerliliği”, *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, S. 1 (2019): 3-65.
- Postacıoğlu, İlhan, *Medeni Usul Hukuku Dersleri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası Vârisleri Koll. Şti., 1975.
- Saat, Dursun. “Tüketici İşlemi Niteliğindeki Sigorta Sözleşmeleri ve Bu Kapsamda Sigorta Tahkim Komisyonunun Rolü”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 22, S. 3 (2016): 2453-2471.
- Sarıbaş, Gizem. “Sigortacılıkta Tahkim”, *Terazi Hukuk Dergisi* 16, S. 179 (2021): 1354-1360.
- Semerci Vuraloğlu, Tuğba. “5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu’nda Yer Alan Tahkim Hükümleri ile 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’ndaki Tahkim Hükümlerinin Karşılaştırılması”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, S. 2 (2016): 269-312.
- Seven Vural. “Mahkemeye - Tahkime Başvurmadan Önce Sigorta Şirketine Başvuru Zorunluluğu”, *İzmir Barosu Dergisi* 83, S. 2 (2018): 95-129.
- Şahankaya, Sarp, *Adi Ortaklıklarda Haklı Sebeplerle Fesih ve Ortaklıktan Çıkarma*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2021.
- Tanrıver, Süha, *Medenî Usûl Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.
- Tok, Ozan ve Koltaş, Harika. “Senetle İspat Kuralının Tesis Ediliş Amacı Bakımından Bazı Vakıaların İspatına İlişkin Değerlendirmeler”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22, S. 3 (2016): 2665-2691.

- Tok, Ozan, *Medeni Usul Hukukunda Delil Başlangıcı*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Turgut, Hatice Kübra. “Sigorta Sözleşmelerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıkların Sigorta Tahkim Komisyonu Yoluyla Çözümü”, *Mersin Barosu Dergisi*, S. 50 (2023): 107-128.
- Ulaş, Işıl. “Sigortacılıkta Tahkim”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 24, S. 2 (2007): 239-266.
- Ulaş, Işıl. *Sigortacılıkta Tahkim Hukuku, Sigortacılık Tahkiminde Yeni Gelişmeler ve Uygulamalar*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2022.
- Ulusoy, Erol. “Finans Hukukunda Tahkim”, *II. Uluslararası Özel Hukuk Sempozyumu “Tahkim”, 14 Şubat 2009*. İstanbul: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu-Marmara Hukuk Fakültesi, 2009: 203-250.
- Üstündağ, Saim, *Medeni Yargılama Hukuku*. İstanbul: Nesil Matbaacılık, 2000.
- Yaşar, Tuğçe Nimet. “Sigorta Hukukunda Tahkim”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 9, S. 36 (2018): 211-240.
- Yeşilova Aras Ecehan ve Yeşilova, Bilgehan. “Sigortacılık Tahkimi-Sigorta Tahkim Usulü ve Ayırdedici Özellikleri (Sigortacılık Kanunu M. 30)”, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8, S. (Özel) (2013): 275-379.
- Yıldız, Habib. “Sigorta Tahkim Komisyonu’nun Örgütsel Yapısı ve İşleyişi”, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* 18, S. 1, (2022): 68-78.